Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 7 (1553) ГОД XXXI БЕЛАСТОК 16 ЛЮТАГА 1986 г. ЦАНА 10 зл.

ПАТРОЙНАЯ ПРАЦА НА 1986 ГОД

Не застаўшы дырэктара пачатковай школы № 2 у Гайнаўцы, мы накіраваліся да намесніка — Аляксандры Семянюк, у кабінеце якой правялі багатую гадзіну. У гэтай школе найбольш дзетак з усіх трох гайнаўскіх падставовак вывучае беларускую мову (хоць на агульную колькасць 1123 дзяцей — толькі 106 — гэта вельмі ж нямнога). Хочацца, аднак, падаць прыклад па класах. Бо хто б як не гаварыў на гэтую тэму, а ці дзеці будуць вучыцца беларускай мове ці не, найбольш залежыць ад настаўніка. Усіх, але „зацікаўленых“ асабліва! Гэтымі зацікаўленымі могуць быць класныя выхавацелі і выкладчыкі беларускай мовы. Спосабы прыцягнуць дзяцей, заахвоціць вывучаць родную мову, бываюць розныя. І калі хто захоча — знойдзе спосаб. Адзін з іх знайшла настаўніца Оля Андрэюк. Стварыла яна цэлую лялькавую майстэрню і на гэтай базе лялькавы тэатр для тых, хто вывучае беларускую мову. Кожны год у пачатку верасня лялькавы тэатр Вольгі Андрэюк прыходзіць у другія класы да дзяцей, якія пачынаюць вывучаць беларускую мову, з беларускай п'есай-казкай: будзе гэта казка пра непаслухмяную курачку, пра бусла, ці пра дзеда і бабу. Для сваіх пастановак настаўніца самастойна і ўдала распрацоўвае вядомыя папулярныя беларускія казкі: распісвае іх

(Працяг на стар. 3)

У школьным музеі народнай памяці. Экспанаты паказвала нам Эва Семянюк.

АДГАЛОСКІ

ДРЭННЫ БЕЛАРУС, АЛЕ ЦІ ДРЭННЫ ЧАЛАВЕК?

Шмат горкіх слоў накіравана на старонках „Нівы“ ў адрас тых беларусаў, якія адракаюцца ад сваёй роднай мовы. Некаторыя з выказваючыхся пасоўваюцца нават да дэмагогіі. Для іх беларус, адракаючыся ад беларускай мовы, адназначны з асабліва дрэнным чалавекам. Ці гэтак сапраўды ёсць? Пераліваю я ў думцы ўсіх вядомых мне беларусаў, якія „забылі“ сваю мову, і параўноўваю іх з тымі, якія трымаюцца той жа мовы, а таксама з іх суседзямі-палякамі. І што ж выходзіць? Проста я не бачу ніякай розніцы паміж імі. Беларусы, якія перасталі карыстацца сваёй мовай, або карыстаюцца ёю вельмі рэдка, такія ж самыя людзі, як і ўсе. Праўда, маюць нейкія недахопы, але яны таксама выступаюць і ў другой групе. Як адны, так і другія маюць аднолькавыя вартасці. Праўда, здараюцца адзіночныя асобы сярод першай групы беларусаў, жыццёвы дэвіз і паводзіны якіх бываюць адпіхаючыя, але такія ж самыя асобы і ў такой самай колькасці выступаюць у другой групе. Дык, думаю, занадта прыпісваем мы нашым сёстрам і братам — беларусам, забыўшым родную мову. Не, я не хвалю іх рашэння. Яны напэўна дрэнныя беларусы (з пункту гледжання нацыянальнасці), але неабавязкова мусяць быць дрэннымі людзьмі ці грамадзянамі.

Усе мы ведаем, што беларуская нацыя дала іншым нацыям многа сваіх сыноў. Дала перш за ўсё не па сваёй волі, але ці можна сказаць, што яна іх цалкам патраціла? Мо патраціла як беларусаў, але як людзі яны асталіся і нараз дабром адплацілі свайму народу. Многія людзі, якія выводзяцца з нашай нацыі, залатымі літарамі ўпісаліся ў сусветную літаратуру, навуку, палітыку, і іншыя галіны людской дзейнасці. Нам добра вядомы іх прозвішчы. Мы ганарымся імі і іх дасягненнямі, хаця яны ў свой час родную мову змянілі на іншую (або зрабілі гэта іх продкі), а часта пакінулі і беларускую зямлю.

Адыходжанне ад сваёй мовы, ад свайго роднага, гэта з'ява, безумоўна, сумная і балючая. Выступае яна не толькі сярод беларусаў, хаця нам здаецца, што якраз мы ў ёй першынствуем. Яе дыяпазон залежыць перш за ўсё ад варункаў тэрытарыяльных, гістарычных, а часам і палітычных. Частка беларускага народа, якая апынулася ў ме-

(Працяг на стар. 4)

З рэпарцёрскіх запісак

У СВЯТОЧНЫМ НАСТРОІ

На вуліцы ў Міклашах сабралася некалькі сялян. Святкавалі Каляды. „Няўжо прэзас Аляксандр Пугацэвіч загадзя загітаваў сваіх пастаўшчыкаў, каб належна прывіталі гасцей?“ — падумаў я, выходзячы з аўтамабіля.

— Са святам вас! — паўтараў я, падаючы руку сялянам па чарзе. У вачах сялян пачаткова з'явілася здзіўленне, але хутка яно ўступіла месца сяброўскай усмешцы. Яны шчыра паціскалі мне руку і я чуў у адказ:

— І з вамі здаровымі!

Прэзас А. Пугацэвіч таксама пачаў вітацца з сялянамі. Толькі іншыя госці здалёк галовамі кіўнулі мужыкам на прывітанне і накіраваліся ў суседнюю хату, куды павёў іх шафёр. Прэзас А. Пугацэвіч таксама паследаваў за імі.

А мне хацелася крыху пагутарыць з тымі людзьмі, што з гордасцю нясуць у будучыню спрадвечную спадчыну нашых супольных продкаў.

— Неяк ціха святкуецца, сябры! — гавару пад вясёлую ноту, каб не пакрыўдзіліся.

— Няма ад чаго спяваць, — таксама жартаўліва адказвае адзін з іх. — Гарэлкай-манапалькай не запасліся, а з самагонкай зараз — ого-го! — трэба асцерагацца!

— Не дай Бог, каб злавілі! — працягвае думку яго сусед. — Хопіць, каб на дарозе ў кішэні знайшлі недапітую паўлітроўку, два гады сама меней аддзяжурыш...

Гляджу ў твары гэтых сялян і разумею, што яны не надта адчуваюць сябе пакрыўджанымі гэтымі суровымі правіламі ў адносінах да самагоншчыкаў. Больш іх турбуюць справы роднай вёскі, а асабліва яе будучыня. Аказваецца, што і Міклашы не абмінула хвароба „старэчага занепаду“.

— Больш у нас цяпер рэнтыстаў, чым дзейсных гаспадароў, — заяўляе адзін з сялян.

— Хто будзе зямлю нашу апрацоўваць і хлеб ды мяса ў горад пастаўляць? — дакінуў іншы.

— Калгас трэба арганізаваць, — кажу я. — Супольна лягчэй. Аднаму рабочаму пад сілу і сто гектараў апрацаваць.

— А вы, можа, падумалі, што нас калгасам напалохаеце! — іранічна ўсміхнуўся адзін з маладых сялян у гэтай кампаніі, хаця яны ўсе пяцёра былі ўжо

(Працяг на стар 6)

АБ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ І НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ (XXIV)

Калі пераглядаю польскія газеты міжваеннага перыяду, асабліва віленскія, дык там аж кішыць ад публікацый, прысвечаных беларускім справам. Зразумела, што гэтыя справы падаюцца ў розных аспектах і асвятленнях. Скажам, былі органы розных клерыкальна-нацыяналістычных арыентацый, якія не толькі асуджалі ўсе праявы беларускасці, але цкавалі паліцыю на беларускіх дзеячоў незалежна ад іх палітычнага напрамку. Але было не мала і такіх часопісаў, якія з вялікай сімпатыяй адносіліся да розных праяваў беларускасці. Для прыкладу, варта спаслацца на „Przegląd Wileński", які з вялікай паслядоўнасцю бараніў права беларусаў на захаванне нацыянальнай таясамасці ў асветніцкім, рэлігійным, культурным і эканамічным аспектах. І трэба сказаць, што „Przegląd Wileński" не быў выключэннем, падобную пазіцыю займалі многія іншыя часопісы. Аб смеласці і прыхільнасці да беларусаў рэдакцый польскай прэсы можа сведчыць той факт, што нярэдка асобныя прабеларускія артыкулы канфіскаваліся цэнзурай, і часопісы выходзілі з белымі плямамі. Варта сказаць і тое, што аўтарамі большасці гэтых артыкулаў былі карэнныя палякі, а не беларусы.

Цікава, што калі параўнаць гэтую зацікаўленасць польскай міжваеннай прэсы з паставай прэсы ў Народнай Польшчы, дык становіцца ясна, што рашуча выйгрывае міжваенны перыяд. Праўда, час ад часу паяўляліся беларусазнаўчыя публікацыі, галоўным чынам у „Палітыцы" і „Кантрастах" і некалькіх іншых перыёдыках. Аднак, колькасць іх, а ў большасці выпадкаў і іх якасная вага, не гаворачы аб смеласці, уступаюць рашуча многім публікацыям у міжваенны перыяд. Асаблівы непакой выклікае анемічнасць „Газеты вспулчэснай", якая, як мне здаецца, мае добрых публіцыстаў, аднак вельмі, вельмі рэдка кранае беларускую праблематыку. Я ўжо і сам не памятаю, калі на старонках гэтай газеты былі апублікаваны інтэрв'ю з беларускімі пісьменнікамі, дзеячамі, настаўнікамі, калі былі надрукаваны артыкулы аб спецыфіцы гаспадарчага ці сакральнага будаўніцтва ў беларускіх вёсках, калі „Газета" ўпомнілася ў справе беларусазнаўчых інфармацый у турыстычных фольдэрах і т.п.

На жаль, існуе ў польскіх культурных і навуковых асяроддзях перакананне, што існаванне ГП БГКТ і „Нівы" звальняе іх ад абавязку гаварыць і пісаць аб патрэбах беларускай меншасці, якая ў Беластоцкім ваяводстве не з'яўляецца ўжо аж такой меншасцю, як вынікала б з непасрэднага сэнсу гэтага слова.

Праўда, трэба з прыемнасцю адначасна адзначыць, што ў апошнім часе часопіс „Кантрасты" як бы крануў з месца глыбу маўчання. Аднак, берučы пад увагу шматгадовыя занядбанні ў гэтай галіне, адзін часопіс не можа змяніць радыкальна сітуацыю.

Бадай, яшчэ горш выглядае справа ў радыё і зусім безнадзейна ў тэлебачанні. Беларускі магазін у Беластоцкім радыёвяшчанні з паўгадзіннай праграмай у ніякім выпадку не можа вырашыць поўнасцю патрэб. Зрэшты, не думаю, каб яго масава слухалі палякі, а мы ж якраз зацікаўлены тым, каб польскае асяроддзе Беласточчыны і ўсёй Поль-

(Працяг на стар. 5)

10 МІЛЬЁНАЎ ЖЫХАРОЎ

Днём нараджэння 10-мільённага жыхара Беларусі стала 14 снежня 1985 года. Пра гэта паведаміла Цэнтральнае статыстычнае ўпраўленне рэспублікі.

Каменціруючы гэты факт журналістам, начальнік ЦСУ БССР У. Нічыпаровіч сказаў, што толькі ў 1973 годзе быў дасягнуты даваенны ўзровень насельніцтва рэспублікі — 9 мільёнаў 200 тысяч чалавек. Як бачым, для гэтага Беларусі запатрабавалася больш трыццаці год. Калі б не вайна, 10-мільённы жыхар рэспублікі з'явіўся б на свет прыкладна ў 1950 годзе. Беларусь панесла вялікія людскія страты. Як вядома, пасля вайны рэспубліка не далічылася кожнага чацвёртага свайго жыхара.

НА СУЧАСНАЙ ТЭХНАЛОГІІ

Дзесяць кілаграмаў мяса ў сярэднім атрымліваюць за адну мінуту на свінакомплексе „Паўднёвае" Брэсцкай вобласці. Гігантам называюць гэта высокамеханізаванае аграпрамысловае прадпрыемства, карпусы якога раскінуліся ў беларускім Палессі. Узводзіўся комплекс сіламі 59 гаспадарак трох раёнаў вобласці і разлічаны на адкорм 54 тысяч свіней у год і пастаўку 6 400 тон таварнага мяса.

Цяпер рэнтабельнасць прадпрыемства перавысіла 58 працэнтаў. У мінулым годзе атрымана звыш трох мільёнаў рублёў чыстага прыбытку. Расход камбікармоў у „Паўднёвым" зменшыўся ў параўнанні з папярэднім годам на 840 тон. У той жа час сярэднесутачнае прыбаўленне ў вазе на адкорме ўзрасло да 546 грамаў. Сэканомленых канцэнтратаў хопіць больш чым на дзесяць дзён работы комплексу.

Паскаральнік „Паўднёвага" — самая сучасная тэхналогія адкорму жывёлы. Вучоныя Беларусі памагаюць прадпрыемству ўдасканальваць рацыён кармлення. На кожным участку вытворчасці тут укаранёна дакладная навуковая арганізацыя працы.

ВЫСАКАРОДНЫЯ АЛЕНІ НА ПАЛЕССІ

Высакародныя алені зноў сталі „карэннымі жыхарамі" лясоў Акцябрскага раёна Гомельскай вобласці. Гэтыя прыгожыя жывёлы здаўна вадзіліся на палескай зямлі. Аднак у пачатку XIX стагоддзя былі знішчаны поўнасцю. У наш час іх пачалі зноў разводзіць тут. Пасля акліматызацыі ў Белавежскай пушчы трыццаць лясных прыгажуноў даставілі на новае месца жыхарства. Спачатку яны паводзілі сябе насцярожана: баяліся людзей, прыцікаліся да вальера. Але паступова алені прызвычаіліся да такіх умоў, сталі спяшацца на знаёмы голас егера. Мінулай вясной іх выпусцілі на волю. А восенню лесһікі паведамілі, што ў многіх сем'ях з'явілася патомства.

Неўзабаве новы статак высакародных аленяў выпусцяць у лясныя ўгоддзі Акцябрскага лягаса. Іх колькасць будзе даведзена да 50.

ЛЯКАРСТВА — З ДНА АЗЁР

Лячэбны эфект азёрнага глею — сапрапелю ўдалося памножыць вучоным-медыкам Беларусі. Надзвычайшы лекавыя хімічныя злучэнні здольнасцю пранікаць прама скрозь скуру, яны дабіліся паскарэння рэгенерацыі траўміраваных нервовых валокнаў. Новы метад аднаўлення здароўя людзей, якія пацярпелі ад няшчаснага выпадку, ужо шырока выкарыстоўваецца ў многіх клініках рэспублікі.

У азёрным глеі ўтрымліваецца вельмі каштоўнае рэчыва — так званыя гумінавыя кіслоты. Іх вывучэнне паказала, што гэтыя злучэнні — эфектыўны біястымулятар. Аднак як даставіць яго ў патрэбнае месца арганізма і ў якой форме? Пасля шматлікіх лабараторных доследаў і клінічных выпрабаванняў адказы на гэтыя і іншыя пытанні былі знойдзены: удалося высветліць умовы, неабходныя для таго, каб малекулы патрэбных хімічных рэчываў пад уздзеяннем электратоку змаглі пранікаць скрозь скуру, прычым у самай актыўнай форме — іянізаванай.

СПОРТ

Беларускі пяцібарэц Анатоль Аўдзееў атрымаў перамогу на зімовым чэмпіянаце СССР па сучаснаму пяцібор'ю, які праходзіў у Маскве.

ПОМНІК ЗАБОЙЦАМ?

Бундэстаг ФРГ мае намер у бліжэйшы час разглядзець пытанне аб стварэнні ў Боне „нацыянальнага мемарыяла памяці немцаў, загінуўшых у войнах". Задума яго ініцыятараў зусім відавочная. Яна недвухсэнсава выкладзена ў „памятнай запісцы" арганізацыі пад назвай „нямецкі народны саюз па догляду за магіламі загінуўшых у час вайны".

У гэтым дакуменце памянуты „саюз" скардзіцца на тое, што ў ФРГ, маўляў, недастаткова шануюць памяць загінуўшых у дзвюх сусветных войнах немцаў і што ў Боне, у адрозненне ад іншых сталіц, няма помніка, да якога маглі б ускладаць вянкі замежныя дэлегацыі.

Каго ж імкнецца ўвекавечваць „народны саюз"? Наконт гэтага ў запісцы дадзены вельмі ясны адказ: „немцаў, загінуўшых на полі бітвы і памёршых ад ран і хвароб, памёршых у палоне, стаўшых ахвярамі ўцёкаў, выгнання і насілля". Значыць, не мужных барацьбітоў супраць фашызму (гэта слова ў дакуменце наогул адсутнічае), а немцаў наогул, у тым ліку і салдат гітлераўскага вермахта, якія прынеслі смерць мільёнам людзей.

Характэрная дата з'яўлення „запіскі": 8 мая 1983 года, г.зн. праз два месяцы пасля таго, як на датэрміновых выбарах у бундэстаг кансерватыўны ўрад ХДС/ХСС-СвДП атрымаў стабільную большасць. Таму няма нічога дзіўнага, што кіруючыя партыі, якія якраз пачыналі зноў раскручваць адэнаўэраўскую канцэпцыю „адкрытага германскага пытання", горача падтрымалі гэту ініцыятыву.

У сваёй прамове ў бундэстагу канцлер Г. Коль заклікаў: „Ім усім, ахвярам абедзвюх сусветных войнаў, ахвярам панавання сілы і масавага вар'яцтва, ахвярам супраціўлення, выгнання і расколу нашай айчыны, а таксама ахвярам тэрарызму трэба стварыць агульны дастойны мемарыял — вось важная задача, ажыццяўленне якой цяпер, нарэшце, трэба распачаць". Ініцыятыве „саюза" нададзены, такім чынам, характар справы дзяржаўнай важнасці.

Планы кіруючых колаў па стварэнню мемарыяла рашуча асуджаюць камуністамі, „зялёнымі", часткай сацыял-дэмакратаў, прафсаюзамі і грамадскімі дзеячамі. Дэпутат бундэстага ад СДПГ П. Конрадзі ўказвае, што дыскусія аб мемарыяле, відавочна, невыпадкова супала па часе з рэанімацыяй рэваншысцкіх тэндэнцый у ФРГ: „Калі Чая (старшыня так званага „саюза выгнаных") гаворыць аб гвалтоўнай паланізацыі нямецкіх гарадоў, калі ён абвяшчае нямецкія правінцыі на Усходзе належачымі да нямецкага рэйха, які нібыта працягвае існаваць, дык гэта трэба разумець, як поўную падтрымку кампаніі па стварэнню падобнага мемарыяла...

Каму ж прызначан мемарыял, па кім збіраюцца аб'яўляць жалобу? Толькі па мільёнах загінуўшых немцаў ці таксама па мільёнах людзей, загінуўшых у іншых дзяржавах, тых, каго забілі немцы? Ці можна ўзводзіць сумесны мемарыял ахвярам і іх забойцам?.. Сёй-той нават ужывае слова „ганаровы мемарыял", быццам можна вярнуць германскаму вермахту гонар, страчаны ім паміж Лідзіцэ і Арадурам... Няўжо федэральны канцлер думае, што замежныя госці з Францыі, ЧССР і іншых краін будуць ускладаць вянкі да мемарыяла, які ўшаноўвае памяць забойцаў?".

Да гэтых слоў сацыял-дэмакрата, па сутнасці, няма чаго дадаць. **А. С.**

ЯЦВЯГІ

Як абвал, як рака ў паводку,
Берагам — не стрымаць,
Толькі пошчак, няўцямны водгук,
Праляцелі — і ўжо няма.

На пушчанскіх сівых тарпанах
З дзікім гіканнем — напрасткі.
Нечаканасцю і падманам
Бралі замкі і гарадкі.

Ды сціскае кальцо аблога —
І з балот, і з балтыйскіх дзюн.
Зноў над капішчам Сварога
Страшны меч свой узняў Пярун.

Не падлічвае Зніч ахвяры —
Абрываецца знічкай род.
У адчайныя нашы твары
Углядаецца змрочны гот.

Ні багоў, ні зямлі, ні мовы,
Дням наступным — дакор нямы.
Ды ў знікненні сваім суровым
Вечна жыць засталіся мы.

Мікола Пракаповіч

ТРЫ СПРАВЫ ПЛЮЦІЧАЎ

Прыгожую гэтую вёску ў Бельскай гміне людзі ведаюць з гаспадарнасці. Але ёсць і тры справы, пра якія варта крытычна сказаць.

Першая — крама. Яна змяшчаецца ў гаспадара ў цесным малым пакойчыку, і дайшло да таго, што „Санэпід" з Бельска не дазваляе прадаваць у гэтакіх умовах. У вёсцы была святліца, якую жыхары ў пачыне адрамантавалі і перадалі ГСу, каб там адкрыў краму. ГС паабяцаў, што памалюе толькі будынак і адкрые краму. Час бяжыць, а маляроў з ГС і не відаць. Усё скончылася на абяцанках і гэтак цягнецца ад вясны мінулага года.

Другая справа. За вёскай сельскагаспадарчая спулдзельня з Дабраміля пабудавала ЦПН, дзе бяруць нафту трактарысты спулдзельні. Адбыўся вясковы сход жыхароў, і ўсе дагаварыліся з начальствам спулдзельні, што гаспадары Плюцічаў змогуць таксама купляць нафту для сваіх трактароў (а іх дзесяць) у гэтым ЦПН, а не кожны раз ехаць у ПОМ у Бельск 20 км. Ды і на гэтым скончылася. Дагавор застаўся на паперы, а па нафту гаспадары едуць у бельскі ПОМ. Начальнік гміны павінен заняцца гэтай справай.

Трэцяя справа. У Плюцічах, хоць вёска вялікая, ёсць толькі адзін прыпынак ПКС на канцы вёскі ад Страблі. А хто жыве на другім канцы — ад Бельска, вымушаны ісці аж да прыпынка 2 км. да сваёй хаты. Чаму б не адкрыць другі прыпынак „па патрабаванню" ў пачатку вёскі, ад Бельска?

Андрэй Гаўрылюк

У ПРЭЗІДЫУМЕ ВРН У БЕЛАСТОКУ

НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ МЕНШАСЦІ

Прэзідыум Ваяводскай рады нарадовай у Беластоку ўзяў пад увагу пастулаты выбаршчыкаў у рады нарадовыя і Сейм, са спатканняў іх з раднымі ВРН і пасламі, маю інтэрпеляцыю як раднага ВРН, якую я накіраваў беластоцкаму ваяводу ў справе праблемаў нацыянальнай меншасці і развіцця рэгіёна, дзе яна жыве, а таксама прапанову Галоўнага праўлення БГКТ у справе арганізавання супольнага пасяджэння Прэзідыумаў БГКТ і ВРН. У выніку гэтага Прэзідыум ВРН на сваім пасяджэнні 14 студзеня 1986 г. стварыў дванаццаціасабовы калектыў, які складаецца з радных ВРН на чале з намеснікам старшыні ВРН Юзэфам Эльясевічам. Гэтаму калектыву даручана заданне праанаалізаваць праблемы, якія датычацца нацыянальных меншасцей на тэрыторыі Беластоцкага ваяводства, і прадставіць Прэзідыуму ВРН прапановы наконт спосабаў іх вырашэння. Калектыў будзе дзейнічаць у супрацоўніцтве з БГКТ, органамі Ваяводскай управы і іншымі ваяводскімі ўстановамі з мэтай глыбейшага спазнання праблемаў нацыянальных меншасцей і вызначэння магчымасцяў іх вырашэння.

На тым жа пасяджэнні Прэзідыума ВРН дырэктар Канцылярыі ВРН праінфармаваў, што Пастанова № 62/503/66 Прэзідыума Ваяводскай рады нарадовай у Беластоку ад 29 снежня 1966 г. w sprawie ustalenia kierunków działania zainteresowanych organów administracji państwowej w zakresie pomocy dla ludności mniejszości narodowościowych не ўвайшла ў 1985 г. у спісак абавязваючых актаў і ў сувязі з гэтым страціла сваю прававую моц.

д-р Ян Зенюк

„Беларуская песня-85". Калектыў з Гарадка — адно з двух другіх месц сярод калектываў у сучаснай песні. Фота М. Гайдука.

ПАТРОЙНАЯ ПРАЦА НА 1986 Г.

(Працяг са стар. 1)

на ролі, прыдумвае разам з дзецьмі касцюмы і лялькі, якія разам яны і робяць. Гэта дасканалы спосаб разбуджэння дзіцячай фантазіі, працаздольнасці і ахвоты вывучаць беларускую мову. Прыклад варты шырокага наследавання. Бывае і так, як у настаўніцы Зіны Плевы, якая ў сваім класе сама арганізавала навучанне беларускай мовы, бо хацела і ўмела знайсці дарогу да сэрцаў бацькоў і іх дзетак.

А цяпер — колькі дзяцей у якім класе вывучаць беларускай мове: клас VII а — 11, VII ц — 7, VII б — 24, III а — 18, III з і III ц — па 13, VIII б — 9, IV ц — 9, VI б — 16, II б — 12.

Аб іншых справах школы. Яна разбудоўваецца. Ужо паробланы выкопы, будуць закладацца фундаменты. Пасёлак „40-годдзя" разбудаваўся. Маладыя сем'і, многа дзяцей. Прыклад: у гэтым школьным годзе школа выпусціць тры восьмыя класы, а прыме сем першых класаў.

Ініцыятыву разбудовы школы праявіла дырэкцыя і бацькоўскі камітэт. Падтрымала іх гарадская рада нарадовая. Пасля заканчэння пабудовы дойдзе дзевяць новых залаў-класаў і яшчэ ў праходзе, які спалучыць старыя і новы будынкі, будзе 200 кв. м, якія выкарыстаюцца на фізкультурную залу і настаўніцкі пакой. Школа ў вялікай ступені разбудоўваецца ў пачыне бацькоў і дзяцей. Бацькі абавязаліся сабраць 1 мільён тысяч і выканаць працу на 1 мільён злотых. Абавязаліся ўплаціць па тысячы злотых ад дзіцяці. Ужо сабралі 709.400 зл. Усе заробкі вучняў за збор злому, бутэлек, выкопкі, усё ідзе на фонд школы. Уключыўся пасялковы камітэт, які арганізаваў збор злому і, прадаўшы яго, уплаціў 21.756 зл. таксама на фонд школы. І апякун школы — фабрыка сухой дыстыляцыі драўніны ўжо дала 92.100 зл. Школа спадзяецца, што гэты іх вельмі добры апякун і ў далейшым паможа ім. Гарадское ўпраўленне перадало на школу 5 мільёнаў зл.

Пачатковая школа № 2 у Гайнаўцы імя Героя Савецкага Саюза Аляксея Флярэнкі мае багатую гісторыю. Год 1986 будзе для школы годам трайнога юбілею. Ужо ў лютым пачаліся ўрачыстасці. Дзень Савецкай Арміі 23 лютага будзе Днём школы. Адбудзецца тады ўрачыстасць, прысвечаная патрону — Аляксею Флярэнка, яго подзвігу і памяці. Гэтай жа ўрачыстасцю пачнецца святкаванне 20-годдзя школы ў гэтым будынку (гэта будынак Тысячагоддзя). Гэтае святкаванне будзе мець агульнагарадскі характар і закончыцца 14 кастрычніка. Гаворачы пра гэтую ўрачыстасць, нельга абмінуць факт, што ў гэты час якраз выпадае 10-ая гадавіна, калі ў школе быў арганізаваны багаты і цікавы Музей народнай памяці, прысвечаны рэвалюцыйным, ваенным і партызанскім падзеям Гайнаўшчыны.

Ёсць яшчэ 50-годдзе існавання школы ў Гайнаўцы, асветніцкія традыцыі якой прадаўжае двойка і хоча іх адзначыць. Школе ўдалося знайсці цікавыя матэрыялы, якія датычаць тых далёкіх часоў і расказваюць аб узнікненні ў Гайнаўцы школы ў 1936 годзе.

Як цікаўнасць, варта запісаць, што на 59 настаўнікаў, якія цяпер вучаць у школе, 16 — гэта выхадцы з гэтай жа школы. Пасля здабыцця прафесіі настаўніка вяртаюцца працаваць у сваю школу. Між імі ёсць і наш размоўца — намеснік дырэктара Аляксандра Семянюк. А самыя старэйшыя настаўнікі ў школе, яе даўнія вучні — гэта Зофія Грыко, Эдзіслава Сырода, Ірэна Башун, Ніна Шыпульская.

Вера Леўчук
Фота Я. Чэрнякевіч

(Праняг са стар. 1)

жах Польшчы, не мае ніякіх шанцаў на развіццё колькаснае і тым самым моўнае. І трэба тут адразу сказаць, што не вінаваты ў гэтым ані беларусы, ані польская дзяржава. Так ужо ёсць, што малая нацыянальная група, якая жыве пад безупынным уплывам і, што найважнейшае, прыматам большага народу, пастаянна з гэтым народам асімілюецца. Інакш не можа быць.

Возьмем тут пад увагу нашу сітуацыю. Кожнаму з нас вядома, што без ведання польскай мовы нармальна функцыяніраваць у дзяржаве нельга. Нават земляроб з глухой вёскі, які толькі абрабляе зямлю, мусіць яе ведаць. А што ўжо гаварыць пра служачага ці вучонага! Зразумела, што веданне польскай мовы не звальняе нас ад ведання беларускай. Але і так польская мова будзе нам больш прыдатная і таму яе будзем цаніць, а ў сувязі з гэтым і больш прыкладацца да яе вывучэння. Калі дарослы беларус зможа яшчэ так-сяк бараніцца, то малы беларус ужо не будзе ў ніякім выпадку мець такой сілы. Ён хутчэй прысвоіць польскую, а не беларускую мову. То ж „вечарынкі“ па тэлебачанні „ідуць“ на польскай мове, пані ў дзетсадзе таксама будзе гаварыць папольску, сябры і сяброўкі — як вышэй, у школе — таксама і гэтак далей, і гэтак далей. Дзіця, будучы цэлы час пад дамінацыяй польскай мовы, беларускую будзе ўжо ад наймалодшых гадоў лічыць менш важнай, або (гэта залежыць ад адносін да роднага яго бацькоў) зусім непатрэбнай. Працэс дэнацыяналізацыі слабей будзе прабягаць на вёсцы, там, дзе дамінуе нацыянальная група. У горадзе прагрэсіраваць будзе маланкава. На гэта няма ніякай рады. Можам толькі аслабляць гэты працэс, але назбегчы яго нам не ўдасца. •

Мабыць, не дойдзе да знікнення беларускай мовы ў Польшчы, але і не трэба спадзявацца, што яна калі-небудзь узмоцніцца. Кожнай мове найлепш спрыяе такое становішча, калі яна лічыцца мовай дзяржаўнай. Толькі пры такіх абставінах мова будзе ўтрымоўвацца і расцвітаць.

Мы, беларусы, пражываючыя ў Польшчы, адракаемся часта ад роднай мовы не толькі з прычыны прымату польскай мовы. У нашым выпадку сітуацыю пагаршае факт, што наша мова носіць кляймо простай, вясковай мовы, што ў часткі палякаў гістарычна выпрацавана прадузятасць да ўсходнеславянскіх моваў, што наш народ мае нізкае нацыянальнае ўсведамленне, выкліканае вельмі доўга працягваючымся недахопам уласнай дзяржаўнасці.

Варта аб усім гэтым памятаць, калі кагосьці з прадстаўнікоў нашай нацыі пачнем знеслаўляць за адыходжанне ад сваёй мовы. Бо, як правіла, ён сам у гэтым не вінаваты, а перш за ўсё вінаваты абставіны, у якіх яму і наогул нашай нацыянальнай групе давялося жыць.

П. Байко

Белавежа, вуліца А. Вашкевіча

БЕЛАВЕЖА'85

Год 1985 адышоў ужо ў гісторыю. Чым ён упісаўся ў хроніку Белавежы? Перш за ўсё аднатавана далейшае павелічэнне турысцкага руху. У параўнанні з 1984 г. ён вышэйшы на больш менш 9 прац., г.зн., што ў 1985 г. Белавежу наведала каля 95 тыс. турыстаў і экскурсантаў. Найбольш відаць было ў мястэчку школьнай моладзі. Яна трымае зараз на сваіх плячах амаль цэлую белавежскую турыстыку. Нягледзячы на даволі высокі лік прыезджых у мінулым годзе, няма яшчэ падставы, каб сказаць, што Белавежа ўжо дасягнула турысцкага ўзроўню, які выступаў у другой палове 70-ых гадоў. Думаю, што рэкорду трэба будзе яшчэ пачакаць каля пяці гадоў. Але гэта не абазначае, што ў 1985 г. абышлося ў Белавежы без рэкорду.

Рэкорд быў у ліку прыезджых з заграніцы. Прыехала іх каля 10 тыс. чалавек (толькі прыродазнаўчы музей наведала звыш 8,5 тыс.) з 39 дзяржаў. Белавежа яшчэ ніколі не бачыла ў сваёй гісторыі столькі чужаземцаў. Іх лік у параўнанні з 1984 г. павялічыўся на звыш 50 прац. Найбольш было турыстаў з ГДР (яны склалі амаль 60 прац. усіх замежных гасцей). Наступныя месцы занялі экскурсанты з СССР, ФРГ, Чэхаславакіі, Францыі, Балгарыі, Вялікабрытаніі, Румыніі і іншых дзяржаў. Аднатаваны таксама турысты з гэтакіх экзатычных для нас куткоў свету, як Тайландыя, Лаос, Карэя, В'етнам, Манголія, Туніс, Бразілія, Японія.

У мінулым годзе прыезджыя не маглі скардзіцца на недахоп экскурсаводаў. У ліпені закончыўся экскурсаводчы курс, і белавежскі гурток папоўніўся 29 новымі членамі. Зараз у Белавежы звыш 100 экскурсаводаў.

З турысцкіх спраў варта яшчэ адзначыць стварэнне ў маі грамадскага савета па справах турызму, які сваёй дзейнасцю ахоплівае ўсю тэрыторыю Белавежскай пушчы. У кастрычніку ў Белавежы працягваўся (па чарзе — пяты) „Асенні белавежскі рэйд“, у якім прымала ўдзел некалькі соцень гарцэрак і гарцэраў.

У 1985 г. мястэчка наведала некалькі важных гасцей: пісьменнікі — Ян Дабрачынскі і Мар'ян Арлонь, міністр юстыцыі Аўстрыі — Гаральд Офнэр, артысты — Раман Вільгельмі, Францішак Печка і Славаміра Лазінская.

Мінулы год быў даволі багаты ў кіназдымшчыкаў. У студзені для заходнегерманскага тэлебачання ў Белавежскай пушчы здымалі фільм пра зуброў (цікава, што і ў студзені 1986 прыехалі сюды рэалізаваць для ФРГ фільм пра зуброў). Немцаў у палове лютага „падмяніў“ Ян Гжыб, які рэалізаваў тут праграму для польскага тэлебачання „Катанне па пушчы“. Пасля Я. Гжыба, у сакавіку, зуброў здымалі прадстаўнікі іспанскага тэлебачання. Затым наступіў перапынак аж да восені, калі ў Белавежу прыехала здымачная група мастацкага фільма „Роў

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

БАБА МАНЬКА З БАРАВЫХ

— А я кажу, што добра. Што вельмі добра. Дай так Божа далей! А чаго табе трэба? А трэба старому ўступіць. Трэба старому быць добрым. А што дасць тое расказванне, тые сплёткі? А сын дачуецца, а нявестка дачуецца, а зяць дачуецца, а ўнук... „Врэдны, кепскі баба, нядобры баба, ходзяць, брэшуць“. А ты сабе спакойна жыві лепей. Грош ёсць, і то вялікаваты як на старога — усім даюць, есці — што хочаш, купіці — што хочаш, спаці — колькі хочаш. А што — не? Яшчэ дам рады. Каб я жыла без гроша, то я кульгаючы пабегла б кош-два бульбы ўкапала б на заўтра ім, і заўтра ўстала б рана. Мусіла б рана ўстаці, бо мне есці ні дадуць. Нявестка скажа: гэта карова ляжыць, а я буду ёй есці варыць? Не? А так — Ніна сёння прынясла слоік малака, Маруся стала што цяпер даваць, Бася прыехала. Мірэк і Алік паедуць у школу, і малака больш будзе...

Якія харошыя цялушачкі ўрадзіліся — ты чула? З цыцкі ссуць — аднае не хочуць ссаці, з паўвядра аддае. Такое вялікае вымя — аж цяжка карове ісці. Гэта старой, добрай пароды. А ты думаеш: такая пярэста будзе добра?

Не, усё як бугаі. Гэтыя калісняга дабытку: чырвонэ, не, сыта ні будзе, кашчава, нізенька, а тое вымя аж цягнецца. А гэтыя пярэстыя — толькі на мяса, на малако не варты.

Жывецца. Е што есці. Капусту ўчора выразала ў агародзе, зварыла, малачко ёсць.

Не трэба. Не трэба іншых судзіці. Трэба ўмеці цярпець. Ты думаеш... У нас і добра, і кепска, і з нічога мацюгоў дадуць... Ну, што зробіш. Маю сваю хату — маю свой куточак цёмны, чорны — але свой, сваю печку. Купіць чалавек масла, сыра, мёду, хлеба купіць і што пшэннага — што хочаш. І цукар. І не трэба нікому дакучаць, і падзяліцца трэба з маладымі. Унучка прыехала. Ах, бабо, як цяпер мы вышлі з грошай, будуемся, і клуню на два такі, мужык на курсе, — кажа — трудна. А я мела пры сабе кашалёк, на табе тысячу, на, — кажу, а з таго жалю аж слёзы ў вачах сталі. — Прыдадуцца табе можа. Чаму ж не — цалуе мяне. А і праўнучачцы дала сто.

Паглянеш, ці не каяцца будзе Жэнька. У панчоху збірае. А ўнучак з Беластока пад Вялікдзень прыехаў, полапы, падлогі пашараваў, усё памыў, папратаў — то ж яна сотні яму не дала! Ну як так ужо, як так можна! „А яму маці дала 500 на дарогу!“ Дала маці, то дала, а ты цешся, што такі ўнучак у цябе!

Мая Ірэнка падарыла мне цёплу хустку — такая цёплая, такая ў клетку! Цэлу зіму я ёю завівалася. Генікава дала, ясненьку, таксама падхадзяшчу. Не забываюць аба мне...

Слаба ўсё памятаю. Як ляжу ўвечары, упоцемках, успамінаю, то ўсё памятаю. Але як тут у царкву, тут хустачку, партфель

аленяў“. Фільм гэты быў зняты тут амаль цалкам. Рэжысіраваў Гжэгаж Скурскі. У канцы лістапада некалькі тэмаў для праграмы „Звярынец“ (у польскім тэлебачанні) рэалізаваў Ян Валенцік. Яны дэманстраваліся ў снежні 1985 г. і ў студзені 1986 г.

Восенню 1985 г. працягваўся ў Белавежы юбілейны — ужо XX мастацкі пленер.

Варта таксама аднатаваць яшчэ два цікавыя белавежскія мерапрыемствы. Увосень 1985 г. закончыўся конкурс на найпрыгажэйшы прысядзібны агародчык у цэлай Белавежскай гміне і адбылося ўрачыстае святкаванне 50- і 25-годдзя шлюбнага жыцця многімі парамі. Абодва мерапрыемствы наладзіў Гмінны асяродак культуры. Ён будзе іх паўтараць у наступных гадах.

Як заўжды, адбылося ў Белавежы некалькі канферэнцый, пасяджэнняў і курсаў. Праходзілі яны, як правіла, у гасцініцы „Іва“ або ў Лясным тэхнікуме.

У гміне мадэрнізаваны некаторыя вуліцы і дарогі (асабліва трэба адзначыць, што пачалі асфальтаваць дарогу з Будаў праз Тэраміскі, Пагарэльцы ў Белавежу — работы ў гэтым годзе будуць закончаны і тады пусцяць праз гэтыя мясцовасці аўтобусную лінію). У верасні наймалодшыя жыхары Белавежы прыйшлі ў адрамантаваны будынак свайго дзетсада. Надалей працягваўся рамонт кінатэатра „Зубр“. Мадэрнізавалася каўбасная. Разбудоўвалася тэлефонная лінія, а ў скансене паявіліся два новыя аб’екты. У дырэкцыйным парку будаваліся новыя дамы для настаўнікаў, побач жа палацовага парку дамы для працаўнікоў нацыянальнага парку. У цэлым мястэчку паявілася некалькі лавак з прыстрэшкамі (асабліва на прыпынках ПКС) і дошак на аб’явы. Змяніў уласніка і месцазнаходжанне магазін кветак. Вядзе яго цяпер М. Лінке, а знаходзіцца ён непадалёк кнігарні. Вясной з прычыны малога абароту зачынены адзін з двух пунктаў продажу сувеніраў ПТТК.

Пётр Байко
Фота аўтара

(Працяг са стар. 2)

НА МЯЖЫ

шчы ведала як найбольш аб беларусах як адвечных жыхарах усходняй Беласточчыны, а не як аб нейкім „прадукце рускіх цароў“. Праўда, я рэгулярна не слухаю польскіх перадач з Беластока, але здаецца мне, што беларускае праблематыкі ў іх столькі, што кот наплакаў. Не лепш справа выглядае ў цэнтральных праграмах польскага радыё і зусім безнадзейна ў тэлебачанні. Наколькі мне вядома, ніколі яшчэ дагэтуль у тэлебачанне не былі дапушчаны дзеячы нацыянальных меншасцей.

А чаму? Яны ж толькі маглі б пацвердзіць і спапулярызаваць праўду аб тым, што нацыянальныя меншасці ў Польшчы карыстаюцца з тых самых правоў, з якіх карыстаецца ўсё грамадства, і што створаны ў нас умовы для захавання і развіцця нацыянальнай таясамасці ўсіх нацыянальных груп. Думаю, што публікацыі ў рэгіянальнай і цэнтральнай прэсе, а таксама выступленні па радыё і тэлебачанні дазволілі б выясніць многае грамадзянам усёй Польшчы і запярэчыць тым нядобразычліўцам, якія няраз атакуюць нашу краіну і ўнутры і з-за яе межаў.

Алесь Барскі

АДНА З СЕМ’ЯЎ У ПУХЛАХ

Адзін у полі не воін, гаворыць народная пагаворка. А Людвік Багінскі з Пухлоў быў адзін і ў полі, і ў хаце, і ўсюды. Маці памерла, калі было яму 14 гадоў, а бацька — 6 год таму назад. Жыццё яго стала вельмі цяжкім і адзінокім. Нават аказацца не было да каго.

Але ў лютым 1982 года ён ажаніўся з дзяўчынай з Арэхавіч, якую завуць Басяй. І жыццё яго змянілася. Цяпер лепш дагледжана жывёла, хутчэй спраўляюцца яны на полі, ды ў хаце стаў большы парадак, а найважнейшае, жонка пачала смачна гатаваць.

У Багінскіх 4 дойныя каровы. Штодзень здаюць па 30-40 літраў малака. Гадуюць яны яшчэ 6 цялят, якія таксама будуць дастаўлены на скупку. Апрача таго, прададуць дзяржаве 6 кормнікаў, ужо сёння кожны з іх важыць больш ста кілаграмаў.

Багінскія займаюцца таксама авечкагадоўляй. Але цяпер у іх толькі тры авечкі, а было 18 штук. Год таму назад, увосень, напаў на іх стада воўк і разарваў 6 авечак. Ягнят шукалі два дні. Былі яны вельмі пакалечаныя.

Багінскія прадукуюць шмат збожжа. Толькі дзяржаве прадалі яго паўтары тоны. Значную колькасць збожжа прызначаюць на корм. Уклад сям’і Багінскіх у справу пракармлення народу, такім чынам, значны.

Мог бы быць ён яшчэ большы, сцвердзіў Людвік Багінскі, каб удалося купіць трактар. Падрыхтавалі ўжо нават грошы.

Людвік Багінскі ад 18 года свайго жыцця з’яўляецца членам добраахвотнай пажарнай каманды. Іх пажарная каманда мае баявы пажарны самаход, шафёрам якога ўжо 4 гады з’яўляецца ён. Усё гэта таксама патрабуе нямала часу.

Багінскія дачакаліся ўжо патомства. Дачцы Ёлі цяпер 2 гадзікі і чакаюць яны другога дзіцяці.

Так выглядае з большага жыццё і праца адной з радавых сялянскіх сем’яў у Пухлах, што ў Нараўскай гміне.

Міхась Хмялеўскі
Фота аўтара

ці парасон палажу — тут хату варочаю, не ведаю, дзе што палажыла. Няхай яго нагла, на што чалавек жыве! Паводле таго, што быў цікавы, разумны, хітры, і працаваў, і дзяцей гадаваў, і на кулакеві выспаўсе — і было добра. А цяпер есці, піці, беспрацоўе, і нічога не варты... А як цяжка жылося... Цяжкія часы былі, розныя людзі сустракаліся...

Сядзімо ў склепі, бамбяць. Наталя так выганяла Верку: бо ты грэшна, разумееш, бо ты цягалася, бо ты сякая-такая, выганяла. А Ліза давай да яе: Наталё, апусціце рукі. А можа вы больш грэшны? Што вы ў царкву ходзіце, спяваеце. А можа вы словам горшы? А тая ўсе: „выйдзі, бо як упадзе бомба, то за цябе нас паб’е“. А білі, білі кругом, а мы ў тым склепе сядзелі, і павыходзілі, усе жывыя асталіся. А як прыйшлося Зінінаму мужыку ў лесе ўміраці, і пад царквою... хаваці... Раманаўскай Зіны Ёзікаві, ну? Эх.

А як вёску вывозілі. Дзеці малыя на фуру, што маглі, усё на фуру. Толькі за вёску выехалі, сталі Баравыя гарэці. Немцы паляць. А перад ад’ездам наш таму Бабро́ўскаму — літар водкі. Кажа той: не спаляць ні тваёй хаты, ні твае клуні, нічога. Ах як з вашае клуні ляцелі гранаты! Чаго туды Іван Кастанчук не нацягаў! Загарэлася, і як пачало страляць! Пых-пых-пых, той туды, той сюды, феерверк, ано воў-воў-воў, а госпадзі, а мы ў каня! Ах, тыбанько, такая вайна адкрылася!

Едзем, дзве карові вядзем. Заехалі ў гэты канец Семяноўкі, да Юстына. Вінакурча бяжыць: ох Мацкевічы, кідайце карову, адну толькі можна браці! Чацвёра дзетак на возе, а мы хутчэй да Маскальчука карову такую вялікую, чорну, не дояну. Касцюк карову хутчэй на падворак: кармеце, дойце, як вярнуся, то забяру, а як не... Ах злітуйцеся, хоць выдайце, бо не дояна... То ранютко было. А каля самае Гапкі, каля Башмачыхі, стаяла ўжо маса немцаў, і каровы забіралі.

Але для чаго немцы так каталі той народ? Валодзя маленькі пайшоў за патрэбай, спозніўся быў да вывазкі. Колькі той немец даў яму гумаў, што свет не бачыў. Каб той звер і не вярнуўся, каб ён прапаў і яго карэнні знішчэлі...

А тады... Даехалі мы да Лукі, узялі двое свінней. І там таго парсюка не даюць забіць. Мы пашлі ў хваіну, забілі яго, хутчэй абсмалілі, накрылі кастрыцаю, прывязлі. А немцаў поўна Лука — як яго разабраць? Накрылі, а тое мяса спарылася, смярдзіць. Увечары ў хаце крыху паскраблі, памылі, і завязлі ў клуню, у сена схавалі. Трэба было чымсе карміці дзяцей.

А як выехалі мы на Мырху... Заехалі мы да рэчкі, разбілі будкі. Як даў дождж, як далі самалёты, то скрыцця не было! А вужоў пад галавою, круцяцца ў нагах у дзяцей! Давай я дзетак вырываць з тых падушок, а тых вужоў — страх! Тут ужо і салдаты каня нашага ўзялі, няма чым вярнуцца. Далі нам такога, што ён не можа ўжо хадзіць, проста падае.

Цяжка было. Але пасля... Але пасля сапраўды было лепей. Калі паставілі хатку малюсень-

(Працяг на стар. 6)

ЗНЯВОЛЕНЫЯ ЎЛАСНАЙ ВОЛЯЙ

На прадпрыемствах вельмі часта перад сходам, на якім маюць быць пастаўлены важныя праблемы, рабочыя між сабою вядуць доўгія гутаркі. Калі ж пачынаецца сход і трэба выказацца, усе тыя, хто раней многа гаварыў, цяпер маўчаць. Той, хто ведае, як выглядае жыццё прамысловага прадпрыемства, скажа, што нічога новага я тут не пішу.

І праўда. Хачу, аднак, звярнуць увагу на прычыны такой з’явы. Яны розныя. Адны думаюць пра сябе, што не патрапяць добра сказаць і толькі асмешацца. Іншыя займаюць нейкія высокія пасады і не хочуць гаварыць, каб не падпасці кіраўніцтву ці дырэкцыі. Ёсць і трэцяя група, гэта людзі, якія не могуць гаварыць, бо яны знявалены ўласнай воляй. Той, хто п’е, не можа гаварыць аб п’янстве, хто выносіць з прадпрыемства, не можа гаварыць аб крадзяжы, хто не прыходзіць да працы, парушае дысцыпліну працы, не можа гаварыць аб дысцыпліне. Усе такія людзі стаяць як бы з боку жыцця прадпрыемства. Іх нікуды не выбіраюць, не адзначаюць. Адчуваюць яны сябе пакрыўджанымі і рэдка хто з іх самакрытычна адносіцца да самога сябе. Але неафіцыйна яны ахвотна крытыкуюць іншых.

Шмат прадпрыемстваў стараецца палегчыць працу рабочых. Найцяжэй, аднак, бывае з падыходам да гэтай справы саміх рабочых. Прыходзяць падхмеленыя, а вельмі часта выходзяць п’яныя. Маглі б зарабіць яшчэ столькі, а сілы не хапае. Алкаголь глуміць іх. Паводле законаў можна іх з працы выкінуць. Але хто стане на іх месца? Дзе шукаць людзей? І яны аб гэтым, на жаль, добра ведаюць. Аднаго толькі яны не могуць або не хочуць зразумець: што самую вялікую крыўду робяць сабе. Яны часта яшчэ маладыя, а ўжо быццам старыя. Маглі б расці, лічыцца на прадпрыемстве, мець павважанне ў асяроддзі. Ды што ж, калі не могуць перастаць піць...

Ці ёсць нейкі выхад, ратунак? Прымусовае лячэнне? Пры недахопе людзей прадпрыемства не рашыцца, каб лячыць гэтых людзей. Што застаецца? Самазразуменне і дапамога з боку людзей і лекараў. Перш за ўсё — барацьба з самім сабою. Чалавек найлепш сябе ведае. Ні малітвай, ні карай, але сваім розумам і воляй зможаш стацца вольным — пакуль яшчэ час.

Рышард Бутайла

Куток практычных ведаў

■ Сагнутыя металічныя вязальныя спіцы выпрастаюцца, калі апусціць іх у кіпецень і патрымаць, пакуль не астыне вада. Пасля гэтага спіцам лёгка надаць ранейшую форму.

■ Прамасленай наждачнай паперай добра можна вычысціць заржавелыя ключы.

■ На нікеляваных прадметах таксама можа паявіцца ржаўчына. Змажце тлушчам і праз два дні пратрыце шматком, змочаным у нашатырным спірце.

(Працяг са стар. 5)

БАБА МАНЬКА З БАРАВЫХ

ку, і ўвайшлі, то здавалася, што Вялікдзень, свята якое. А што далей? Жыць. Добра, што жылі. Як на жыццё — усё перажывеш. Дзяцей пагадавалі, па свеце пайшлі. Адзін у Лідсбарку, другі — у Цеханове, двое — тут, дочку аддалі. І цяпер я такога дабра дачакалася, каб так яно да смерці.

Вёсачка змянялася, колькі помню. Яшчэ тата расказвалі. Бусел перанёс быў вясною гняздо з нашае клуні на Лізіну. Пачалі збожжа збіраці, як упе-рыў пярун у стадолу, і клуня згарэла, і хлеў спаліўся, і многа дабытку. Бусел ведаў. Тата рабілі печ у Семяноўцы, прыбеглі. І не ратуюць што для дзяцей з хаты, але дзверцы тузаюць, дзверцы жалезныя са сцяноўкі, бачыш ты, што з чалавекам з таго ўсяго... А мама як адчынілі скрыню, так схапілі звалька кужалю, а тата за другі канец — і кясуць аднаго. Чалавек у няшчасці думаць не думае. Тады то мы пастрадалі. Карова спалілася, многа свіней згарэла, а ў Максіма вялізны, да 2 метраў, парсюк. Ліў дождж, і не мог пагасіць агня. То яшчэ перад вайною. А то цяпер зноў за немца так згарэлі. Так. Доля.

Івана Максімавага забілі. Якім, як пайшоў у армію, так ужо і не вярнуўся. Колю Лізінага забралі немцы, на захадзе жыў, і памёр. Лізін Саша згінуў... Як доля чалавека дагоніць: сябар Сашын на веласіпедзе праехаў, а яго трактар піхануў на гару камення, і мазгі і паліліся... А з Максімавых у вёсцы толькі Коля Андраюк астаўся, а Лізіных тут увогуле няма. І дзве старажытныя ліпы зрэзалі. Памяталі яны яшчэ прошлае стагоддзе.

Міра Лукша

РАСЦЕ НОВЫ ХОР

Пачалося ў Кленіках ад таго, што прыехалі ў вёску з Гайнаўкі Мікалай Бушко і Аляксандр Лукашук. Разам з дырэктарам школы пайшлі да солтыса. А добры солтыс добра ведае пра ўсіх і ўсё ў вёсцы. Таксама і пра тое, хто знае песні, хто добры мае голас, хто можа спяваць. Так шчасліва ў Кленіках склалася, што сам солтыс Васіль Купрыяновіч іграе на акардэоне і спявае. Спявае і яго жонка. Вакол іх сабралася памалу, а фактычна не памалу, а хутка, усяго ад восені 1985 г., 30 чалавек. Узнік мешаны вакальны калектыў у Кленіках фальклорнага характару. Раз у месяц прыязджае да іх Аляксандр Лукашук на рэпетыцыі. Але самі збіраюцца ў мясцовым клубе-рамізе часцей. Рыхтуюцца актыўна да першых выступленняў. Напэўна кленіцкіх спевакоў пачуем ужо ў конкурсе „Беларуская песня-86“. (вл)

БЕЛАРУСКІЯ ПРЫКАЗКІ

З песняй дружыць — ніколі не тужыць.

Пей, пакуль пяецца: замуж выйдзеш — усё мінецца.

Усяму свой час.

Васіль Куна з жонкай Марыяй паказваюць свае вырабы з саломы.

У СВЯТОЧНЫМ НАСТРОІ

(Працяг са стар. 1)

ва ўзросце амаль пенсійным. — Даўно мы перасталі баяцца калгасаў!

— Падумайце, колькі ўсяго цяпер трэба гаспадару, каб неяк паставіць на ногі сваю гаспадарку! За адны машыны мільёны два заплаціць даводзіцца. А будынкі, а жывёла...

— Я хаця б і заўтра запісаўся ў калгас, толькі і туды не так лёгка і не так хутка цяпер прымаюць, — кажа іншы. — Гэта не тое, што было пры даўнейшай палітыцы, калі і сілай гналі ў калгасы...

— Я ж сам — сын калгасніка, дык ведаю, — перапыніў я гаваркога селяніна.

— Нічога ты не ведаеш! — заявіў найстарэйшы сярод іх. — Прыехаў ты на святочную каўбаску, паясі ўдосталь, вып'еш, ды і паедзеш к чортавай мацеры! — ён адвярнуўся і пайшоў вясковай вуліцай.

— То і праўда! — падтрымаў яго другі селянін. — То ж гляньце, колькі „таксовак“ у вёску на свята наз'язджалася! Рэдка дзе няма панадворка, на якім не стаяла б „сірэна“ альбо „фіят“, а зрэдку дык і „паланез“ трапіцца, а здарыцца і „мерседэс“, і „рэно“, і „гонда“...

— Як вы добра ведаеце ўсе маркі аўтамабіляў! — зажартаваў я. Селянін, аднак, не звярнуў увагі на мае словы і прадаўжаў сваю думку:

— Адкуль усё гэта ўзялося? То ж, бадай, не з працы рук на худзенькіх гарадскіх пасадах! Ад нас, ад мужыкоў усё гэта вядзецца...

*

Мяне паклікалі ў хату **Васіля Куны**, дзе за багата застаўленым сталом чакалі ўжо ўсе іншыя „цэпэльеўскія“ госці. Васіль Куна з'яўляецца адным з першых на Беласточчыне пастаўшчыкам саламяных вырабаў, плеценых ракітай. Гэта самыя розныя па размеру і форме кошычкі, бочачкі, вярхі сталоў, скарбонкі ды іншыя гэтага роду і тыпу саламяныя рэчы.

— Бяда, паночку, бяда ўсяму нас навучыла! — кажа гаспадар. — У першую сусветную вайну мае бацькі, уцякаючы ад немцаў, апынуліся ў глыбіні Расіі. А там, у час грамадзянскай вайны, ведаеце, які быў голад?! Ніхто не паверыць цяпер, як людзі паміралі ад голаду і ад хвароб, пераважна ад тыфу. Усе дзеці ў маіх бацькоў тады памерлі. Чатыры браты і дзве мае сястры. Бацькі ў Міклашы вярнуліся адзінокія. А тут — што? Таксама ні кала, як кажуць, ні двара. Будынкі развалены, поле зарасло карчамі... Я ўжо нарадзіўся ў Міклашах, у 1923 годзе. Але на шостым годзе жыцця астаўся сіратою. Бацька памёр на сухоты касцей. Я вельмі слаба яго памятаю. Толькі ведаю, што страшэнна ён мучыўся і доўга хварэў. Так я стаў адзіным наследнікам шасцігектаровай гаспадаркі. Замала, каб жыць парадачна, але замнога на слабыя рукі дзіцяці. Заапекаваўся намі дзядзька, родны брат бацькі. І тады навучыўся я плесці гэтыя карабкі. То ж кажу, што бяда мяне навучыла... Але, але, я разгаварыўся, а тут усё ў нас на стале стыне. Ну, за тое, што прыехалі!

Я з цікавасцю акінуў пазіркам гэтую даволі тыповую сялянскую хату. Усюды былі відаць наяўныя прызнакі сапраўднага народнага мастацтва. Нават вялікі малюнак на палатне з плаваючымі лебядзямі. Тапчан пакрыты самаробным узорыстым дыванам, падушка ў навалачцы з уласнымі карункамі, да гэтага яшчэ аздобныя сурвэткі, саламяная накрыўка на верх стала, што ў кутку, і пад кветкамі...

— Да мяне нават госці са Швецыі прыязджалі, каб паглядзець, як мы ўсё гэта робім, — інфармуе селянін, а прэзас А. Пугацэвіч паясняе, што па ўзору польскай „Цэпэліі“ шведскі ўрад рашыў стварыць у сябе падобную арганізацыю ці суполку для рэстаўрацыі і прапаганды народнага прыкладнога мастацтва. І таму шведскія спецыялісты прыязджалі знаёміцца з сістэмай дзейнасці „Цэпэліі“.

— А дзе ж ваша жонка? — звярнуўся я да Васіля Куны.

— Яна там на кухні, адпраўляе дзяцей, яны ў нас учора гасцявалі. То ж ведаеце, як яно, кожнаму трэба на дарогу штосьці...

Дзяцей у іх трое: два сыны, Вячаслаў, што тэхнікам-будаўніком, і Мікалай — ляснік, а

ПАРТЫЗАН — НЕ ЗАЯЦ!

Дзмітры Макараў у глыбіні душы паціху цешыўся, што яго рашэнне, каб Грышка Каравай надалей аставаўся камандзірам гэтага партызанскага атрада, выклікала яўнае незадавальненне. Чамусьці і яму выразна не спадабаўся гэты Каравай. Усё не мог яшчэ пазбыцца назойлівай думкі, якая мучыла яго ад першага моманту сустрэчы з гэтым чалавекам, што ён і па голасу, і па вонкаваму выгляду напамінаў яму арыштаванага за бойку нейкага Каравая яшчэ ў той час, калі Дзмітры Матвеевіч быў начальнікам Раённага аддзела Народнага камісарыята ўнутраных спраў у Высокалітоўску. Нават падумаў, што, магчыма, гітлераўцы падставілі яго, Каравая, каб мець свайго чалавека сярод партызан, каб непрыстойнымі ўчынкамі кампраматаваць высакародную ідэю партызанскай барацьбы, гэтага народнага змагання з ненавісным, але лютым ворагам.

Прыгадаў Дзмітры Макараў і тэарэтычнае абгрунтаванне партызанскага руху, якое засвойваў ён супольна з іншымі курсантамі падмаскоўскай школы, наладжанай Беларускім штабам партызанскага руху, асабліва словы Леніна, што: „Партызанская барацьба ёсць непазбежная форма барацьбы ў такі час, калі масавы рух ужо дайшоў на справе да паўстання і калі наступаюць больш або менш буйныя прамежкі паміж „вялікімі бітвамі“ ў грамадзянскай вайне“.

Яшчэ раз Макараў уважліва паглядзеў на Грышку Каравая, які тупым пазіркам вадзіў па расшумеўшыхся сябрах-партызанах і не ведаў, што яму рабіць.

„Не, — рашыў Дзмітры Макараў, — няма чаго баяцца! Гэты сялянскі ваяка напэўна нездольны пайсці на гэтакую хітрасць, каб пачынаць нейкую тонкую і небяспечную здрадніцкую гульню адначасова з намі і з нашым ворагам. Хай астаецца ён тут партызанскім камандзірам. Толькі чаму вось так расшумеліся ягоныя таварышы?“

Ён павёў пазіркам па партызанах. Хацелася ведаць хто ў першую чаргу незадаволены тым, што Грышка Каравай надалей аставаўся ў камандзірах. І зразумеў, што пратэстуюць у першую чаргу „васточнікі“, савецкія людзі, якіх ваенны лёс закінуў у гэтыя староні. Відаць, надакучыла ім своеасаблівае мужыцкае разуменне партызанскай барацьбы, якое прадстаўляў Грышка Каравай. Неяк трэба падтрымаць яго аўтарытэт і накіраваць камандзірскія паводзіны ў ідэйнае русла партызанскага руху, — рашыў Макараў і, устаўшы ад стала, крыкнуў:

— Што за шум?! Тут жа не кірмаш і не вясковы сход! Камандзір! — звярнуўся да Кара-

дачка Людміла — яшчэ студэнтка фармацыі ў Любліне, аптэкарам будзе.

✲

Прэзас А. Пугацэвіч ад нашага імя падзякаваў за гасцінны прыём, і шафёр атрымаў загад, каб ехаць у Кошкі. Гэта ў нейкіх дзесяці кіламетрах ад Міклашоў, за шашою з Бельска ў Кляшчэлі. У Кошках чакалі нас у хаце **Улькі Фіёнік,** якая аказалася маёй зямлячкай, з суседняй вёскі Тымянка.

Яна выхавалася сіратою і толькі пасля вайны складаны лёс — цераз мазурскі ПГР, у раёне якога служыў у войску цяперашні яе муж — накіраваў Ульку ў вёску Кошкі, вельмі далёка ад яе роднай Тымянкі.

Займаецца яна ў асноўным тканнем саламяных дарожак. Ужо ад 1960 года. Са сваімі вырабамі пабывала яна ў многіх гарадах Польшчы і на многіх выстаўках.

— Адзін раз, — расказвае Улька Фіёнік, — запрасілі нас на прыём да віцэ-прэм'ера Яўгенія Шыра. Ён нас пахваліў і пачаставаў, а тут трэба ж падзякаваць прэм'еру. Прэзас тадышні, пан Саўчук, штурхае мяне ў бок: Уля, ты выступай! А мяне быццам замуравала, ані слова не магу з сябе выдушыць. Урэшце гавару яму на сваёй гаворцы: „Ну, дай нам Бог і на другі рок яшчэ споткаціся!“ Калі я тое сказала, дык і сама спахапілася, што ерунду напарола. І гляджу на прэм'ера, ды пытаю: „Пунялі?“ А ўсе ўжо ад смеху не вытрымоўваюць, хаця і смяяцца не выпадае, толькі хіхікаюць. І гэты прэм'ер, значыць, Шыр, глядзіць на мяне і таксама ўсміхаецца. А я ўжо чырвоная, як бурак. „Зразумялэм“, — урэшце гаворыць ён і бярэ мяне ў абдымкі, ды цалуе ў шчокі...

Павяла нас Улька ў свой варштат-майстэрню.

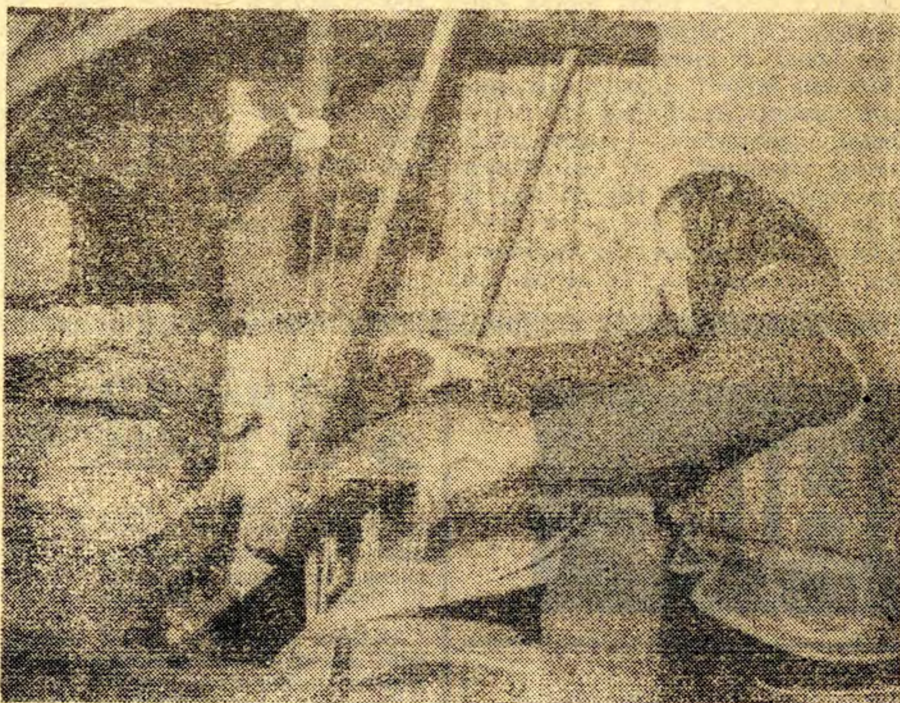
— Гэтыя кросны, — кажа яна, — пераняла я ад маёй цёшчы. Ім ужо нейкіх 60 гадоў будзе. Але яны яшчэ зусім спраўныя, — і яна энергічна займае месца на лаве за кроснамі.

Гляджу на яе і думаю: вось перанесці гэтыя кросны разам з Улькаю ў Гайнаўскі музей, якога, на жаль, усё яшчэ няма...

Вяртаемся ў хату, і за святочным, як жа ж багатым (!) сталом прадаўжаецца наша бестурботная гаворка. Неўзабаве хату запаўняюць гуртам старэйшыя жанчыны. Прыйшлі калядаваць, каб папоўніць скарбонку мясцовай царквы. Святочны настрой прадаўжаецца. І не хочацца пакідаць гэтых вельмі блізкіх сэрцу людзей.

Віктар Рудчык

Фота Анатоля Хоміча

А вось і Улька Фіёнік са сваімі кроснамі.

КНЫШЫНСКІМ ГАСЦІНЦАМ

Дарогу з Войшак у Беласток праз Рэпнікі, Клявінава, Навасады, Кудрычы, Сольнічкі і Station Станіслававa называюць Кнышынскім гасцінцам. У мінулым быў гэта найкарацейшы шлях, спалучаючы гарады Бельск-Кнышын-Гродна.

Яшчэ да нядаўна сяляне спомненых вёсак, едучы фурманкамі ў Беласток на кірмаш ці па іншых справах, заўсёды непакоіліся аб тым, каб удачна ўехаць на навасадаўскую гару, якая была даволі стромкая ды глініста. І коні мучыліся страшэнна, і самаходы пыхцелі ненармальна. З-за няроўнасцей гары не аднаму давялося перакуліцца, а пасля збіраць сваю паклажу.

— І мне не раз давялося хвалявацца, калі фурманкай мы ўзбіраліся на гэтую пякельную гару. Ды раз таксама паднімалі перакулены воз, — успамінае Тамара Лаўрэнюк з Войшак.

Але гэта ўжо мінулае, хоць праўда, недалёкае. Гады чатыры таму назад бульдозерамі расчысцілі дарогу, адрамантавалі яе, частку выжвіравалі і пусцілі ПКС-ы.

Урэшце збылася мара людзей, пражываючых пры гэтай дарозе. Цяпер пяць пар аўтобусаў ездзіць праз Рэпнікі ў Бельск, па навасадаўскай гары асталася толькі непрыемная згадка.

(МХ)

ДУША ВЯРТАЛАСЯ

Вось як бы зіма прыйшла,
алядзянела сэрца,
лёдам пакрыўся і твар.

Вось познім вечарам
вярталася душа.
Яна зімой гарэла,
Яна зімой пякла.

Вось, здавалася чалавеку,
Няма зімой жыцця...

Люся Анхім

вая. — Загадай баявы збор атрада!

Партызаны замоўклі, але Грышка Каравай разгублена глядзеў на свайго госця і не разумеў, што мае рабіць. Макараў нахіліўся яму да вуха і падказаў:

— Аддай каманду „Смірна!“, а пасля — „Вольна!“ і затым — „У шарэнгу станавіся!“

Грышка Каравай, быццам аўтамат, хутка паўтарыў усё гэта, але яго таварышы, прынамсі некаторыя, з ціхім хіхіканнем успрынялі гэтыя няўклюжыя камандзірскія каманды. І гэта яго яшчэ болей узнервавала. Не вытрымаў ды загнуў такім матам ад усіх святых і грэшных, што, здавалася, столь у зямлянцы заваліцца.

— Я вас правучу, як дысцыпліну захоўваць! — і выхапіў пісталет ды выстраліў уверх, аж пясок са столі пасыпаўся і газоўка на момант прыгасла ад паветранай хвалі. Партызаны бязладна збіліся ў доўгую шарэнгу, якая займала цэлы праход між нарамі.

— Таварыш упаўнаважаны, — звярнуўся Каравай да Макарава, — атрад па баявой трывозе падняты!

— Вось гэта так! — Макараў падаў руку камандзіру Караваю. — Дзякую вам, таварыш камандзір! — і гэтыя словы „таварыш камандзір“ вымавіў ён з асаблівым націскам, каб усе пачулі, што камандзірам над імі сапраўды і надалей з'яўляецца Грышка Каравай.

— Бачу, што таварышы партызаны забылі тут ужо аб воінскім уставе. Прыдзецца нам крыху павучыцца. А цяпер па маёй камандзе: „Вольна!“

Партызанская шарэнга тут жа заламалася, некаторыя выразна накіраваліся да сваіх нараў, каб прадоўжыць нечакана спынены сон.

— Куды!? — закрычаў Макараў. — Я ж яшчэ не аддаў каманду: „Разайдзісь!“

Шарэнга зноў крыху падраўнялася.

— Партызан — не заяц, які толькі ўцякае і хаваецца, каб не з'елі яго ваўкі і сабакі, — прадаўжаў Макараў. — Партызан таму і ёсць партызан, што ён сам накідвае ворагу свае ўласныя партызанскія спосабы барацьбы! Зразумелі?

— Так точна, таварыш начальнік! — адказаў нехта з шарэнгі.

— Вось так і трэба! — пахваліў Макараў і пакапаўся хвіліну ў сваім камандзірскім планшэце, адкуль дастаў нейкую паперу, якую падняў над галавою, бліжэй да газавай лямпы.

— Бачылі?

Партызаны з цікавасцю павярнулі галовы ў яго бок, але выходзіць з шарэнгі не пасмелі. І толькі найбліжэй стаячыя ў цьмяным святле газоўкі змаглі пабачыць дзяржаўны герб Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, пад якім у аздобнай рамцы віднеў загаловак нейкага тэксту.

— Гэта **„Прысяга беларускага партызана“**, прынятая Прэзідыумам Вярхоўнага Савета БССР і Цэнтральным камітэтам Каму-

(Праця́г на стар. 8)

ЗАКЛІК ГРАМАДСКАЙ КАМІСІІ АПЕКІ НАД ПОМНІКАМІ ЦАРКОЎНАГА МАСТАЦТВА

Шмат гадоў паўтараецца: „Стан помнікаў царкоўнага мастацтва ў паўднёва-ўсходніх ваяводствах Польшчы вельмі кепскі і штогод пагаршаецца“. Грамадская камісія апекі над помнікамі царкоўнага мастацтва лічыць, што нас ужо спыніць стан бяссілля і пачаць ратаваць помнікі царкоўнага мастацтва, якія яшчэ засталіся, і вярнуць ім даўнейшы бляск.

Мы разумеем, што пры існуючым гаспадарчым становішчы краіны не можам разлічваць на прызнанне на гэтую мэту дастатковых сродкаў з бюджэту Дзяржавы. Таму звяртаемся з заклікам да грамадства з просьбай фінансавай дапамогі ў ратаванні помнікаў царкоўнага мастацтва. Старыя цэрквы-помнікі і такія ж званіцы, цудоўныя каменныя і жалезныя крыжы на старых праваслаўных і ўніяцкіх могілках не павінны знікнуць з культурнага пейзажу Польшчы.

Звяртаемся перш за ўсё да ўкраінскага насельніцтва, да людзей, продкі якіх будавалі і ўпрыгожвалі цэрквы і званіцы, прыдарожныя капліцкі і крыжы, продкі якіх ляжаць на старых могілках. Не маем права думаць, што справа ратавання і належнага ўтрымоўвання помнікаў царкоўнага мастацтва абыякава для гэтага грамадства. Маем права меркаваць, што наш заклік сустрэнецца з належнай падтрымкай з яго боку.

Звяртаемся да беларускага насельніцтва, для якога, думаем, не можа быць абыякавым лёс помнікаў, якія паходзяць з той самай, што і іх культура, усходнеславянскай традыцыі.

Звяртаемся да Касцёлаў, аб'яднаных у Польскай Экуменічнай Радзе і перш за ўсё да Польскай Праваслаўнай Царквы. Справа ратавання і належнага ўтрымоўвання старых хрысціянскіх храмаў і іх абсталявання не павінна быць ім абыякавай.

Звяртаемся да каталіцкага Касцёла, парафіі якога выкарыстоўваюць значную частку цэркваў-помнікаў.

Звяртаемся да моладзі, і перш за ўсё да студэнцкай моладзі, для якой не можа быць абыякавай будучыня культурнага пейзажу Польшчы. У студэнцкім асяроддзі ўжо некалькі год дзейнічаюць студэнцкія гурткі праваднікоў па Бяскідах, якія вядуць турысцкую дзейнасць на тэрыторыі, дзе помнікі царкоўнага мастацтва знаходзяцца ў найбольшай небяспецы, і якія, як да гэтага часу, рабілі вельмі мала для ратавання гэтых помнікаў.

Звяртаемся да ўсіх людзей добрай волі: памажыце ратаваць каштоўныя помнікі культуры, бо, як прыгожа пісаў Гоголь, яны з'яўляюцца ступенямі на шляху да дасканаласці кожнага з нас. Калі знікнуць, кожны з нас, незалежна ад нацыянальнасці і веравызнання, стане бяднейшы!

Наша конта: NBP III Oddz. w Warszawie nr 1036-9700-189-856 ZG TOnZ — Kom. Cerkiewna, Warszawa, ul. Łucka 1/3/5.

Грамадская камісія апекі над помнікамі царкоўнага мастацтва

Варшава, 14 снежня 1985 года.

(Працяг са стар. 7)

ПАРТЫЗАН — НЕ ЗАЯЦ!

ністычнай партыі (бальшавікоў) Беларусі 12 мая 1942 года, — паясніў Макараў і звярнуўся да Каравая: — Таварыш камандзір, ці вы і вашы баявыя таварышы-партызаны ўжо знаёмы з тэкстам гэтай прысягі, ці давалі свае подпісы пад ёю?

Грышка Каравай моўчкі, але адмоўна пакруціў галавою. Партызаны таксама чамусьці змоўклі і пазвешвалі галовы.

— Ага, значыць, не? — нібы сцвярджаў, нібы пытаў Дзмітры Макараў. — Дык трэба вам ведаць, што савецкі партызан тады становіцца сапраўдным партызанам, калі ўласнаручна падпіша тэкст гэтай вось „Прысягі". Хто з вас гатоў?

— Усе! Усе! — пачуліся нязладжаныя галасы.

— Хто — усе? Падняць руку!

У даўгаватай зямлянцы трудна было ўбачыць, ці сапраўды ўсе прысутныя партызаны паднялі рукі. Макараў загадаў:

— Камандзір, правер!

Каравай прайшоўся ўздоўж шарэнгі.

— Так точна, таварыш упаўнаважаны! — выцягнуўся на „смірна" перад Макаравым. — Усе „за", „супроць" — няма!

— Добра, — заявіў Макараў. — Да гэтага ўрачыстага моманту трэба, аднак, адпаведна падрыхтавацца. Цяпер я вам толькі прачытаю тэкст гэтай „Прысягі", каб кожны з вас мог спакойна і шчыра падумаць, каб разважыў і ведаў, да чаго абавязвае „Прысяга беларускага партызана". Калі ласка, паслухайце! — і ён наблізіўся да газоўкі ды пачаў чытаць:

ПРЫСЯГА БЕЛАРУСКАГА ПАРТЫЗАНА

Я, грамадзянін Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, верны сын гераічнага беларускага народа, прысягаю, што не пашкадую ні сіл, ні самога жыцця для справы вызвалення майго народа ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і катаў і не складу зброі да таго часу, пакуль родная беларуская зямля не будзе ачышчана ад нямецка-фашысцкай погані.

Я клянуся строга і няўхільна выконваць загады сваіх камандзіраў і начальнікаў і берагчы ваенную тайну..."

Тут ён перапыніў чытанне, як бы хацеў глыбей удыхнуць паветра, павёў вачыма па замерлых партызанах і яшчэ раз паўтарыў фрагмент „Прысягі" пра захаванне дысцыпліны і падпарадкаванне загадам сваіх камандзіраў ды пра ваенную тайну. І тады прадоўжыў:

„Я клянуся, за спаленыя гарады і вёскі, за кроў і смерць нашых жонак і дзяцей, бацькоў і маці, за гвалты і здзекі над маім народам, жорстка помсціць ворагу..."

У гэты момант з глыбіні зямлянкі пачуўся голас:

— Нехта дабіваецца ў зямлянку! Лаз адкрываюць!

Партызаны трывожна замітусіліся. Макараў спыніў сваё ўрачыстае чытанне... І я таксама ўжо спыню сёння расказ, каб прадоўжыць яго праз тыдзень.

Віктар Рудчык

Бадай што найважнейшым актам вясельнай абраднасці з'яўлялася шлюбная ўрачыстасць. Шлюб адбываўся заўсёды ў нядзелю. Царкоўны шлюб папярэджвалі рознага тыпу вельмі істотныя захады і акты. Сярод іх знаходзілася запрашэнне маладой на вяселле. Гэтае праводзілася ў нядзелю раніцай. Маладая запрашала не толькі ўсіх жыхароў вёскі, але і ўсіх спатканых на вуліцы прахожых ці праезджых людзей. Зразумела, што не ўсе запрошаныя прыходзілі на вяселле. Кожны ведаў, павінен ён прыйсці ці не, і таму запрашэнне маладой мела, фактычна, фармальны характар.

У многіх вёсках былі свае звычаі і традыцыі, звязаныя з запрашэннем на вяселле. Для прыкладу, у вёсцы Шашылы існаваў звычай, паводле якога ўсе гаспадары, якіх наведала маладая, уручалі ёй павесма ільну. Гэтым ільном дружкі падвязвалі маладой панчохі, калі ад'язджала яна да шлюбу. Мела гэта спрыяць добрым ураджаям ільну ў будучай гаспадарцы маладой.

Вярнуўшыся дамоў, маладая паддавалася працэдуры апранання, якую праводзілі галоўным чынам яе дружкі.

У мінулым маладую апраналі, як правіла, у каморы, дзе сядзела яна на дзежы, прыкрытай кажухом, які сімвалізаваў заможнасць.

У многіх вёсках дружкі спявалі пры гэтым песні. Вельмі прыгожы тэкст такой песні паходзіць з вёскі Барысаўка:

Ой, стройся, каліночка, у белы квіточкі,
Последні раз прыпінай віночкі,
Прыпінай да боку рутяное зелле,
Бо прышоў твой дэнёк і твое веселе.

Не толькі на працягу XIX ст., але яшчэ і ў першае дзесяцігоддзе XX ст. у большасці выпадкаў маладую і маладога апраналі ў саматканую вопратку. Цікавую эвалюцыю прайшло шлюбнае накрыццё галавы маладой. З інфармацыі, якую я атрымаў ад жыхаркі вёскі Бандары Кацярыны Назарка, народжанай каля 1870 года, вынікае, што прыблізна да сямідзесятых гадоў XIX ст. на галаву маладой пакладалі чапец. У перыяд маладосці інфарматаркі, гэта значыць, у дзевяностых гады XIX ст., галаву маладой упрыгожвалі т.зв. чубам. Чуб складаўся з некалькіх дзесяткаў істужак, якія былі прышыты да цвёрдага пояска ці абручыка. Стужкі мелі даўжыню 30-35 сантыметраў. У пачатку XX стагоддзя маладой апраналі на галаву вянок з жывых кветак. Калі шлюб адбываўся зімой, тады вянок выконваўся з засушаных кветак або нават з кветак папяровых. Заўсёды, аднак, з дадаткам жывой зелені. Прыблізна на пераломе дваццатых і трыццатых гадоў увайшоў у шлюбную практыку вэлюм, які абавязвае і да сення, хоць яго даўжыня і форма таксама значна змяняецца. У трыццатыя гады пачала распаўсюджвацца мода на шлюбную сукенку з фабрычнага матэрыялу.

Яшчэ ў пачатку XX ст. маладога апраналі ў саматканую кашулю, якая была вышываная на нагавіцы. Кашуля была падпярэзана спачатку вяровачкай, а пазней саматканым упрыгожаным поясам. Нагавіцы маладога былі выкананы або з саматканага сукна або з ільнянога палатна. З канцом дваццатых гадоў уваходзяць у моду кашулі і нагавіцы з фабрычнага матэрыялу, з часам маладога пачынае абавязваць чорны касцюм.

Ужо названая мною Кацярына Назарка гаварыла, што ў перыяд панічшыны ў большасці выпадкаў маладыя пары, едучы да шлюбу, мелі на нагах лапці, аднак у гады яе маладосці ўжо апранаелі боты. Аднак не толькі ў XIX ст., але нават яшчэ ў дваццатых гадах XX ст. большасць дзяўчат і хлопцаў, едучы да шлюбу, мела на нагах не ўласныя, а пазычаныя боты. Для прыкладу, у вялікай вёсцы Дубіны, у якой было каля двухсот хат, было ўсяго чатыры пары мужчынскіх ботаў. У гэтых чатырох парах бралі шлюб усе хлопцы з Дубін. Зразумела, што ў такім становішчы не магло быць нават гутаркі аб тым, каб боты падыходзілі да ног. Былі яны, як правіла, або замалыя або завялікія. Лёгка сабе ўявіць, як мучыўся малады, стоячы каля гадзіны ў царкве ў цесных ботах. Гумарыстычныя камплікацыі выступалі часта, калі малады ў завялікіх ботах меў абавязак пратанцаваць прынамсі адзін танец з маладой і з кожнай з дружак.

А. Барщчэўскі

7

Апякун — страчанае шчасце; быць ім — не ўмешвайся ў чужыя справы.

Аранжарэя, цяпліца — дасягнутая мэта.

Араць валамі — добры знак; конямі — карысная работа; трактарам — удача; бачыць аратых — добрыя намеры.

Арбуз — здрада жонкі альбо каханкі; калі сніцца жанчыне — няхай зважае на прыяцеляў дому.

Арган чуць — сумныя звесткі; самому іграць на ім — добрыя звесткі.

Арганіст — сямейная ўрачыстасць.

Арка трыумфальная — зайздрасць сяброў.

Аркестр — вясёлыя навіны.

Арнамент, узор — кампанія артыстаў: рысаваць — аздобіш свой дом.

Арсенал — нязгода і сварка.

Артылерыя — мімалётнае каханне; выстралы — ліст ад родных; артылерыст — сцеражыся, бо табе пагражае небяспека.

Артыст — розныя пацехі.

Артышокі (карчохі) — хуткая разлука.

Архіепіскапа бачыць — нетрывалае, часовае багацце.

Арэнда — перасцярога пра ўпадак інтарэсу.

Арэх бачыць — таямніца; есці — добрыя адносіны з іншымі; рваць — пазбягай прыяцеляў дому; арэхавае дрэва — знікнуць твае турботы.

Аса — непрыемнае знаёмства; быць пакусаным — расчараванне; разганяць — разлука; асінае гняздо — пераможаш многа цяжкасцей.

Асётр (рыба) — вялікі даход або спадчына.

Małgorzata Maliszewska — Charakterystyka językowa i historyczna terminologii sakralnej regionu białostockiego. „Poradnik Językowy" (W-wa), R. 1984, Z. 9/10, s. 566—568.

Tadeusz Trajdos — Kult wizerunków maryjnych na ziemiach ruskich Korony i Litwy drugiej połowy XIV w. i pierwszej połowy XV w. w społeczności katolickiej i prawosławnej. „Studia Claromontana" (Jasna Góra), R. 1984, T. 5, s. 127—147.

Andrzej Hanich — Dialog. (Spotkanie ekumeniczne kościołów katolickiego i prawosławnego w Opolu). „Przegląd Katolicki" (W-wa), R. 1985, Nr 27, s. 1.

Wojciech Markiewicz — Klub samobójców. (Samobójstwa młodzieży w Sokółce". „Polityka" (W-wa), R. 1985, Nr 30, s. 7.

Antonina Obrębska-Jabłońska — O podstawie tekstowej przekładu „Pana Tadeusza" na język białoruski przez Bronisława Taraszkiewicza. „Rocznik Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza" (W-wa), R. 1982/83 (R. 17/18), s. 217—222.

Franciszek Sielicki — Folklor dziecięcy okresu przedszkolnego kultywowany na Wileszczyźnie w latach międzywojennych (kołysanki, „zabawianki", rymowanki itp.). „Slavia Orientalis" (W-wa), R. 1983, (wyd. w 1985 r.) Nr 3, s. 235—266.

Aleksander W. Sokołowski, Małgorzata Piotrowska — Projekt parku krajobrazowego w dolinie Narwi. „Chrońmy Przyrodę Ojczystą" (Kraków), R. 1985, Z. 5, s. 5—18.

S. Borowski, Z. Lewartowski, M. Piotrowska, K. Wolk — Wyniki inwentaryzacji gniazd bociana białego w Puszczy Białowieskiej w l. 1976—1979. „Studia Naturae" (seria B) (Kraków), R. 1985, Nr 28, s. 71—76.

П. Байко

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

У НОВАЙ ШКОЛЕ

Аб тым, што ад верасня школа ў Гародчыне напоўніцца дзецьмі, „Зорка“ ведала яшчэ летам. Надта ж стараліся бацькі хутчэй падрыхтаваць школу на пачатку навучальнага года. Школьны будынак ёсць тут даўно, але вучыцца ездзілі дзеці ў Кленікі, нават у апошнія гады і малодшыя класы.

„Чаго ж мае марнавацца ў нас такі будынак?“ — падумалі гародчынцы і ўзяліся за работу. Спачатку пастараліся атрымаць згоду, што (калі адновяць будынак) школа да іх вернецца, а потым узяліся за работу.

Рамантавалі, перараблялі, малявалі, чысцілі. Працавала ўся вёска на чале з солтысам Іванам Сэльвеструком. Вельмі дапамагаў сельскагаспадарчы гурток з яго кіраўніком Іванам Снарскім. Потым сельгасгурток стаў школьным апекуном.

А перад самым пачаткам навучальнага года, пад канец жніўня, калі здавалася, што не паспеюць, апошнім грамадскім чынам давялі школу да поўнага бляску. Тады працавалі ўсе: і цэлы бацькоўскі камітэт, і настаўнікі, і дзеці, і нават школьны інспектар Юрка Хмялеўскі, закасаўшы рукавы, спрытна дзейнічаў пэндзлем, а побач — солтыс Іван Сэльвеструк, настаўнік Грыша Сэльвеструк, Сяргей Юрчук і іншыя. У солтыса на сенажаці ляжала яшчэ два гектары сена, але працаваў ён да самай ночы.

Дырэктар школы Снарская і ўсе настаўнікі былі ў захапленні ад такой дапамогі ўсяго асяроддзя. Школа стала вельмі прыгожай, прасторнай і светлай.

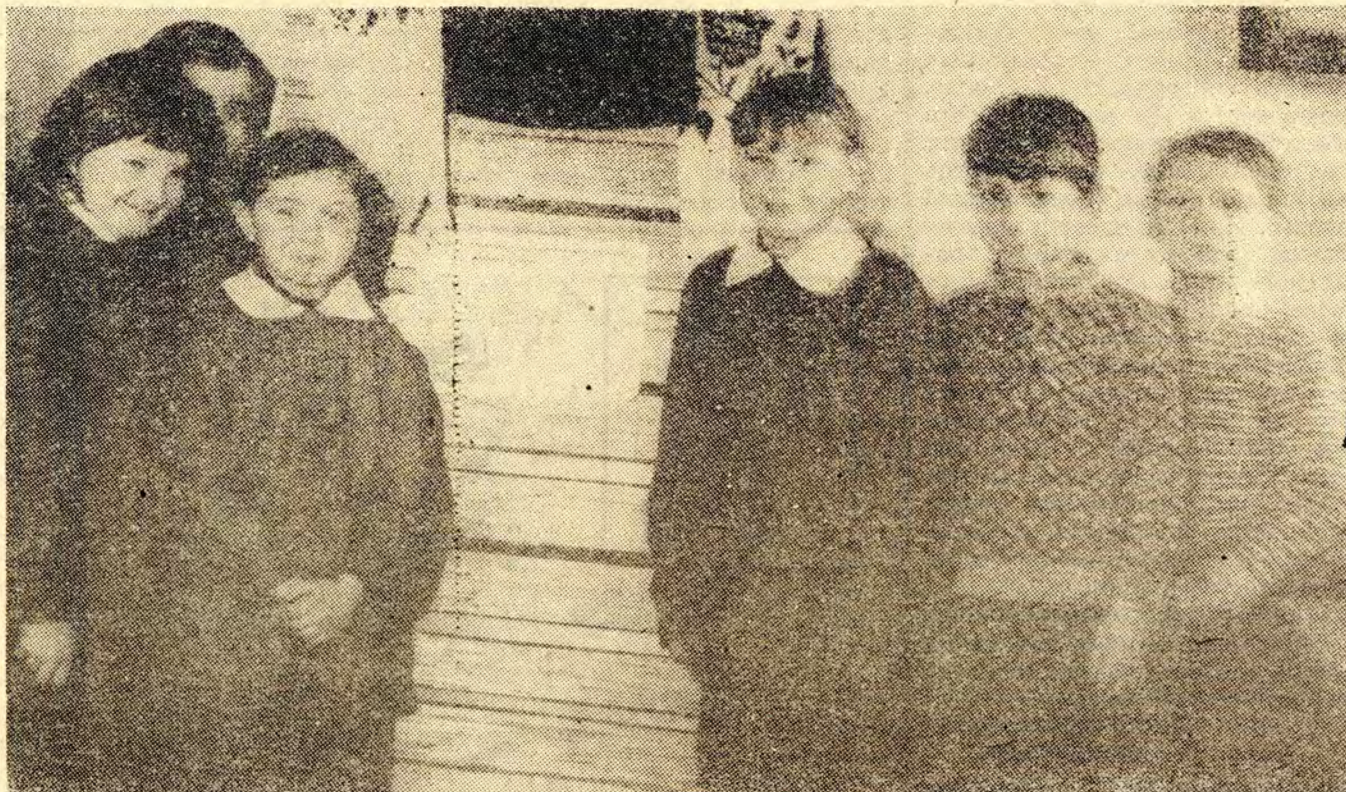
Цяпер у Гародчыне вучацца дзеці і з Янова, дзе раней у старым будынку мясцілася ўцеснаце школа, і іншых суседніх вёсак. А ўвесь настаўніцкі калектыў, які таксама перайшоў сюды з Янова, вельмі задаволены новай школай.

І вось ад верасня школа ўжо працуе нармальна. Апрача звычайных заняткаў, у школе ўжо адбылося шэраг цікавых урачыстасцей. З вялікім хваляваннем адсвяткавалі адкрыццё школы, потым адзначалі гадавіны — дзень Міліцыі. Дзень Настаўніка, адгулялі „Андрэйкі“. у школу ўжо прыязджаў паэт Алесь Барскі. Да сустрэчы з Барскім дзеці падрыхтаваліся вельмі старанна. Сустрэлі яго ў нацыянальных касцюмах (касцюмы гэтыя былі пашыты са сродкаў, якія былі здабыты як

(Працяг на стар. 10)

Найлепшыя ўдзельніцы школьнага дэкламатарскага конкурсу — Эля Кулеша, Тамара Назарук, Эля Сэлівонюк, Мірка Дударык і Аня Аксенюк.

Вучні другога класа, якія сёлета пачалі толькі вывучаць беларускую мову.

ЁЛКА

Многа, многа радасці ўсім нам прынясла.

Так, так, многа. Многа радасці прынясла ёлачка ў суботу 25 студзеня 1986 года дзецям школы ў Махнатым.

За акном зіма пануе, а ў зале радасць, цеплыня, смех. А зіма ў гэты дзень як бы назнарок надвор'е снегам прыбрала. Твары дзяцей вясёлыя. А ёлачка нібы гаворыць: „Гэта я іх так размалявала і радасць прынесла“. Усюды ўзняты настрой. Бацькі глядзяць, як выступаюць іх дзеці, і думаюць: „Хоць бы добра ў іх выйшла на сцэне“. Дзеці не могуць дачакацца пачатку. І хочуць выступіць як найлепш — бацькі ж іх ацэньваюць!

І вось дырэктар, у некалькіх цёплых словах, адкрывае дзіцячае свята. На сцэну выбягаюць наймалодшыя — чыстая радасць, расцвіўшыя вясновыя кветкі. А маладзенькія, звонкія галаскі звіняць у зале. На пяцёрку падрыхтавалі сваю сцэнку прадшкольнікі. Задаволены і бацькі і апякунка.

На сцэну выходзяць першакласнікі. Гэта ўжо смялейшыя артысты. І гэтак па чарзе. Клас за класам. Усе хочуць паказаць сябе як найлепш. Гэта ім удаецца. Падрыхтаваны вельмі добра. Відаць, настаўнікі напрацаваліся. За гэта бацькі не шкадуюць рук, дадаюць ім адвагі.

Не магу не падзякаваць настаўніку беларускай мовы Я.Міранюку і яго жонцы, таксама настаўніцы, за добра падрыхтаваную беларускую сцэнку „Бабуля прыехала“.

Потым выступае школьны хор, з усіх класаў. Прыгожы рэпертуар, прыгожыя песні. Спявалі ўсялякія песні — і польскія, і рускія, і, вядома, беларускія. („Люблю наш край“, „Беласточчына“ і іншыя). Са словамі песні „Бывайце здаровы“ пакідаюць сцэну. А за імі — мора апладысментаў. Брава! Брава вам, настаўнікі, за вашу працу!

Далей быў Дзед Мароз, як заўсёды. І падарункі. Вочы дзяцей поўныя радасці і ўцехі. А цікавасць распірала не аднаго: што там у падарунку?

І гэтак канчаецца першая частка вечара.

А потым танцы і танцы, да вечара, для дзяцей. Гэта іх свята. І такое толькі раз у год бывае. Шкада. Некаторыя кажуць, што добра было б, каб так часцей прыходзіў Дзед Мароз... Але так не бывае. Не сумуйце, дзеці. Вучыцеся добра, настаўнікаў слухайцеся. І да наступнай сустрэчы ўжо недалёка. Праз год.

Да сустрэчы з ёлкай.

Рыгор Мароз

ЗЯРНЯТКІ

ПАДРУЧНІК РОДНАЙ МОВЫ ДЛЯ ТРЭЦЯГА КЛАСА

Аўтары Лідзія Гайдук — Мікалай Гайдук

НЕ ХАПІЛА РАБОТЫ

Адыходзячы на работу, маці паклікала да сябе дачок — Лізу і Таню — і сказала:

— Прыбярыце са стала, памыйце талеркі і лыжкі, падмяцiце i памыйце падлогу на кухні.

— Добра, мамачка. Усё зробім, як трэба, — згодна адказалі дзяўчынкі.

Вярнулася маці дадому і бачыць: стол засланы чыстым абрусам, талеркі і лыжкі вымыты і акуратна расстаўлены ў шафе для начыння. І кухня чыста замецена, і падлога вымыта і смецце вынесена.

— Малайцы, — пахваліла маці дзяўчынак.

Ёй захацелася даведацца, хто з дочак што рабіў.

— Хто з вас, мае дарагія памочніцы, са стала прыбіраў і заслаў абрусам?

— Я, — адказала Таня.

— А хто талеркі і лыжкі памыў і паставіў на месца?

— Я, — зноў азвалася Таня.

— А ты, Ліза, што рабіла? — глянула маці на старэйшую дачку.

— Я... я нічога, мама, не рабіла. Таня ўсё забрала сабе. Мне не хапіла работы, — ціха адказала дзяўчынка і апусціла галаву.

Мікола Парукаў

1. Як вы думаеце, ці праўда, што Лізе не хапіла работы?

2. Раскажыце, як вы дапамагаеце сваёй маме і тату.

3. Прачытайце. Замест кропак устаўце словы я, ты, адпаведна змяняючы іх. Якія назоўнікі імі заступіце?

— Добры дзень, Віця. Віншую... з днём нараджэння. Зычу... выдатна закончыць трэці клас.

— Дзякую... за добрыя зычанні.

— А што гэта за кніга ў ...?

— „Міколка-паравоз". Яе ... падарыла мама. Цікавая кніжка. Прыходзь вечарам да ..., будзем разам чытаць.

— Дзякую ... за запрашэнне. Прыйду.

Каб не паўтараць аднаго і таго ж назоўніка ў тым самым сказе ці ў суседніх сказах, замест яго ўжываем словы: я, ты, ён, яна, яно, мы, вы, яны. „Вася Шымчук — гэта я", — азваўся хлопчык. Дарогаю ішла жанчына, яна спяшалася. Вучні трэцяга класа, ці вы выпісваеце „Ніву" з „Зоркай"?

4. Прачытайце. Замест кропак устаўце слова я н ы, адпаведна змяняючы яго.

ПЧОЛЫ

Маленькія, а як удала ... працуюць! З самага ранку вы ўжо бачыце ... за работай. Лятоюць вулля ўсыпаны .... Краніце адну з ... — і зараз жа загудзяць, захвалююцца ўсе .... Да ... трэба падыходзіць спакойна, асцярожна. З ... трэба ўмець абыходзіцца. Пчолы даюць многа мёду, калі чалавек умела даглядае ... і дбае пра ... .

КІМ БЫЦЬ?

У нашай краіне кожны знойдзе адпаведную сабе працу: сялянін і будаўнік, аграном і трактарыст, інжынер і сталяр, ткачыха і пчаляр. Нам патрэбны сяляне і будаўнікі, аграномы і трактарысты, інжынеры і сталяры, ткачыхі і пчаляры, — усіх не злічыць. Таму і падумай: кім быць?

1. Прачытайце. Выпішыце ў адзін слупок назоўнікі, якія абазначаюць адзін прадмет, а ў другі — назоўнікі, якія абазначаюць многа прадметаў. Узор: аграном — аграномы.

Назоўнікі змяняюцца па ліках. Яны могуць ужывацца ў адзіночным ліку (liczbie pojedynczej): дзень, акно, сняжынка і ў множным ліку (liczbie mnogiej): дні, вокны, сняжынкі.

(Працяг са стар. 9)

У НОВАЙ ШКОЛЕ

узнагароды за добрае выступленне ў розных конкурсах песні і дэкламатарства). Спявалі і самі дэкламавалі. Паэт быў вельмі задаволены, аб чым і запісаў уласнаручна ў школьнай хроніцы.

Нядаўна ў школе закончыўся дэкламатарскі конкурс. Да далейшага ўдзелу вызначаны камісіяй Тамара Назарук, Міраслава Дударык, Аня Аксенюк, Эля Сэлівонюк і Эля Кулеша. Ужо, напэўна, адбыўся ў школе і конкурс беларускай песні, але аб выніках яго „Зорка" яшчэ не ведае. Маю надзею, што дзеці самі аб гэтым напішуць.

Вельмі цікава сёлета распачаў працу школьны гуртох беларускай мовы. Гуртох працуе ўжо шмат гадоў пад кіраўніцтвам настаўніцы Ірыны Юрчук. Спачатку арганізавалі збор этнаграфічных экспанатаў на школьны куточак народных вырабаў. Аказаўся даволі багаты. Яшчэ і сёння ўпрыгожвае адзін з класаў поўны жаночы строй — вышываная блузка, саян, цікавы фартушок. Побач — прыгожыя вышываныя ручнікі і іншае. Цяпер гуртох сам вырашае, чым яны хочуць заняцца. У апошні час спадабалася дыскутаваць над прачытанымі беларускімі творамі. Нядаўна дыскутавалі аб шчасці, маючы на думцы апавяданне "Шчасце" Янкі Маўра. Часам нават здаралася, што тэма так траплялася, што (гэта здарылася некалькі гадоў назад) прадыскутаваная на гуртку тэма трапілася на экзамене адной паступаючай у беларускі ліцэй. Здала на пяцёрку і была вельмі шчаслівай. Цяпер у гуртку працуе 12 чалавек. А беларускую мову вывучаюць у школе амаль усе.

Жадаю ўсім дзецям са школы ў Гародчыне добрых вынікаў у вучобе і чакаю ад іх пісем аб жыцці ў новай школе.

Яніна Чэрнякевіч

Фота аўтара

Пішуць школьнікі

ГУРТОК „АХОВА ПРЫРОДЫ"

Я займаюся ў гуртку аховы прыроды. Там мы даглядаем звяроў, птушак, розныя дрэвы і расліны.

У нас у жывым кутку ёсць хамякі, певень і курыца, дзве жабы, тры крсолікі, дзесяць марскіх свінак, чатыры пацукі (белыя, вялікія) і пацучок (маленькая) Ларыска (ёй няма яшчэ і года).

Я люблю наглядаць, як грызуць моркву крсолікі. Яны бяруць сваімі маленькімі лапкамі моркву і так забаўна яе грызуць.

Певень мае свой вызначаны час, па якім ён пяе.

У нашым гуртку шмат забаўных звяркоў, але пра ўсіх я расказаць не магу. Расказала я вам хоць трошкі аб нашым гуртку.

Таня Быстрык, вуч. 5 класа, Мінск.

Пазнаёмімся

* * *

СССР, Ростовская обл., г. Шахты, Артёмовский район, пр. Ленинского Комсомола, 48/2, кв. 20. Слукиной Светлане. 4 клас.

* * *

СССР, Ростовская обл., г. Шахты, пр. Ленинского Комсомола, 48/2, кв. 64. Плохова Наташа. 5 клас.

* * *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Пульного, 3, кв. 5. Маска Оксана. 4 клас.

* * *

СССР, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Перова, 41, кв. 9. Малоедовой Наташе. 5 клас.

* * *

СССР, 346506, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Ленинского Комсомола, 48/2, кв. 45. Кумпатской Лене. 5 клас.

* * *

СССР, 346916, г. Новошахтинск-16, Ростовской обл., ул. Космическая, 17. Беспрозванной Вике. 5 клас.

ПРА СУМНЫЯ КАНІКУЛЫ

Імчацца санкі. Дзецям весела, дух заніpae ад хуткай язды. Усе хлапчукі і дзяўчаткі высыпалі на вуліцу — канікулы. Да самага вечара смех, гульні, забавы. Толькі адна дзяўчынка не выходзіць на двор. Сумна ёй. Прыціснуўшыся да шыбы, углядаецца яна ў канец вуліцы, дзе гуляюць яе аднакласнікі. І гэтая тонкая шыба адгароджвае дзяўчынку ад дзяцей. За гэтай сцяною яна адна сам-насам з хваробай, неразуменнем, раўнадушшам.

Няспынна прыслухоўваецца дзяўчынка да крокаў на падворку, на лесвіцы, падскоквае пры кожным скрыпенні дзвярэй — можа нехта прыйшоў з яе сяброў па класу. Вось была б пацеха пачуць: „Здарова, як ты тут без нас?" Яна б шчыра адказала: „Кепска без вас!" А як яшчэ можа быць чалавеку, калі няма побач з ім надзейных, адданых, клапатлівых сяброў?

Але сказаць гэта няма каму. Усе аднакласнікі цяпер заняты гульнямі. Іх шлях не ідзе каля яе хаты, ніхто не памахае вятліва рукою, нават бегучы.

Цудоўная пара — канікулы. Яны напоўнены цікавымі справамі і падзеямі, гульнямі і радасцю. Але якімі захапляючымі яны не былі б, нельга забывацца: ёсць побач дзеці, якія трапілі ў бяду, якім цяпер цяжка і адзінока. Падтрымаць, памагчы, пабыць разам — вось што для іх цяпер самае дарагое, самае карыснае. І тады робіцца ў хворых радасна на душы, а рука хворай дзяўчынкі сама выводзіць пісьмо ў рэдакцыю: „Я цяпер хварэю. Але мне зусім не сумна, бо мяне кожны дзень наведваюць сябры. Яны заўсёды развесяляць мяне. Так што канікулы ў мяне вельмі цікавыя".

А якія былі канікулы ў вашых аднакласнікаў?

Паводле **А. Стыкалінай**

Вясёлы куточак

— Тата, у сераду ў школе будзе такі маленькі сход: адзін дарослы, адзін настаўнік і адзін вучань...

— І што гэта будзе? — пытаецца тата.

— Размова: будзе наш настаўнік, ты і я.

* * *

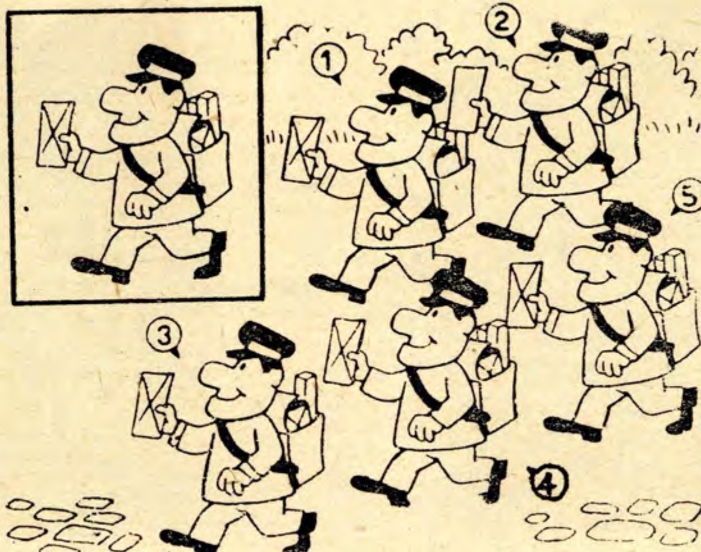
— Тата, скажы, што мне раней рабіць: урокі ці ісці на плаванне? — пытаецца Вася.

— Кінь манету на зямлю, — жартуе тата, — калі будзе рэшка — рабі ўрокі, а калі арол — ідзі паплаваць.

Праз хвіліну:

— Дык што ў цябе выйшла? — пытаецца тата.

— Нарэшце выйшаў арол, але аж за дзесятым разам.

АДГАДАНКА

Які з гэтых пісьманосцаў намаляваны ў рамачцы злева?

Адрас рэдакцыі: „Зорка" 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Piątek 14 II — 9.00 Teleferie TDC. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Bataliony proszą o ogień — cz. II film radz. 11.20 Magazyn Domatora. 13.30 TTR s. II Mat. 14.00 TTR s. II Chem. 14.30 Kurs Rolniczy. 15.35 W szkole i w domu. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Teleferie. 17.20 DT. 17.30 Małe jest piękne. 17.50 Piłkarska kadra czeka. 18.05 Bez próby. 19.00 Dobranoc. 19.10 Studium — Radzieckie badania kosmiczne cz. III. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor Rządowy. 20.30 Bataliony proszą o ogień — cz. II film radz. 21.40 DT. 22.00 Prog. pub. 22.40 Koncert galowy Midem 86 (cz. II). 23.50 DT.

Sobota 15 II — 7.25 TTR — s. IV Upr. rośl. 7.45 TTR — s. IV Mech. rol. 8.25 Program dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 Sobótka. Latający Holender — Klub Zdobywców Oceanów. 10.30 DT. 10.40 Wiślanie. 11.05 W świecie ciszy. 11.35 Lista przebojów. 11.50 Z potrzeby serca cz. IV. 12.30 Poczet poetów polskich XX wieku — B. Leśmian. 13.00 Biuro pośrednictwa. 13.20 Za kierownicą. 13.50 Morze wokół nas. 14.30 „Militaria, obronność, nowoczesność. 15.00 DT. 15.05 Antologia Dramatu Powszechnego E. Morris „Drewniany talerz". 16.35 Antrakt czyli A. Jaroszewski i jego goście. 17.30 Losowanie D. Lotka. 17.40 Studio Sport. 18.30 Konto „M". 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 Nie ma dymu bez ognia — franc. film. 21.30 Czas. 22.20 DT. 22.25 Wiadomości sportowe. 22.45 Przeboje 85 — pr. rozrywk. RFN. 23.45 Kino nocne: Frankenstein cz. I — ang. film fab.

Niedziela 16 II — 7.15 Program dnia. 7.20 Alarm przeciwpożarowy. 7.30 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.55 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Jack Holborn" (9). 10.30 DT. 10.35 Miłośnicy przyrody (3) film dok. ang. 12.20 Siedem anten. 13.05 Klub sześciu kontynentów. 13.50 Koncert życzeń. 14.35 Kraj za miastem. 15.00 DT. 15.05 Teatr dla dzieci. To i owo o zwierzętach. 15.45 Studio I. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 Niespokojne serca — film franc. 20.55 Pegaz. 21.40 Sportowa niedziela. 22.15 Leksykon polskiej muzyki rozrywkowej. 22.40 DT.

Poniedziałek 17 II — 13.30 TTR — s. II J. pol. 14.00 TTR — s. II Biol. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Encyklopedia TDC. 16.55 Zwierzyniec. 17.20 DT. 17.30 Bezlitosny front — W ostatniej chwili — serial sensac. prod. NRD. 18.30 Echa stadionów. 19.00 Dobranoc. 19.10 Laboratorium. Pszczoły i miód. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr TV: B. Drozdowski „Bóg jest i na śmieciach". 22.30 DT. 22.55 Język niemiecki (16).

Wtorek 18 II — 8.10 Hist. kl. V. 9.00 Przybysze z Matplanety. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany „Zsakutca". 11.25 Magazyn Domatora. 11.35 Europejskie parki narodowe „Portugalia" (2) serial dok. RFN. 12.00 Hist. kl. VII. 12.50 J. pol. kl. IV lic. 13.30 TTR — s. IV Mat. 14.00 TTR — s. IV Hod. zwierz. 14.30 Kurs rolniczy. 14.50 Przybysze z Matplanety. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Akademia Muzyczna. 16.55 Cojak. 17.20 DT. 17.30 Gazeta Rolnicza. 18.00 Informator Wydawniczy. 18.15 Radar. 18.30 Portret intymny. O Władysławie Hasiorze. 19.00 Dobranoc. 19.10 Diagnoza. 19.30 Dziennik. 20.00 Zebranie otwarte. 20.30 Ślepa uliczka — węg. film obycz. 21.45 DT. 22.10 Program publ. 22.55 Penetracje Janusza Ekierta. 23.10 DT. 23.15 Język angielski (16).

Środa 19 II — 8.10 Fiz. kl. VI. 9.00 Muz. kl. II. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany „Ciosy". 11.45 Zielono nam. 12.00 Wiedza obywat. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. I lic. 13.35 TTR — s. II Upr. rośl. 14.05 TTR — s. II Hod. zwierz. 14.35 Kurs Rolniczy. 14.50 Muz. kl. II. 15.55 Nurt. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Krąg. 16.55 Tik-Tak. 17.20 DT. 17.30 Losowanie Małego i Super Lotka. 17.40 Co panu jest, doktorze — czech. film obycz. 19.00 Dobranoc. 19.10 Archiwum XX wieku. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Ciosy" — pol. film fab. 21.50 DT. 22.15 Poczta obywatelska. 23.00 DT. 23.05 Język rosyjski.

Czwartek 20 II — 8.10 Geogr. kl. VIII. 9.00 Praca-Tech. kl. III. 9.30—12.00 Domator. 9.35 Domowe przedszkole 10.00 DT. 10.10 Ekspress Wiedeń—Budapeszt — film fab. węg. 11.00 Szkoła dla rodziców (7) — Pora karmienia. 11.15 Apteczka domowa. 11.25 Historia najbliższa. 12.00 J. pol. kl. VII. 12.50 J. pol. kl. II lic. 13.30 TTR — s. IV Fiz. 14.00 TTR — s. IV J. pol. 14.30 Kurs Rolniczy — Nowe odmiany ziemniaka. 14.50 Praca-Tech. kl. III. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Magazyn szkolny oraz film z serii „Był sobie człowiek" (22). 17.20 DT. 17.30 Mówmy otwarcie. 17.55 Rzemieślnicy. 18.05 Gniewnie szumiał las — wojsk. pr. hist. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc. 19.10 Helenowie znad Wisły. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr sensacji: R. Chandler „Kłopoty — to moja specjalność". 21.15 DT. 21.40 Klub Międzynarodowy. 22.40 DT. 22.45 Język francuski (16).

Bielsk Podl. Pechowiec — fr. 17—20. Cień już niedaleko — pol. 21—22. Powrót z Orbity — radz. 23.

Czeremcha Powrót Judi — USA 19—23.

Czyże Vabank — pol. Sam na sam — pol. 19—23.

Hajnówka Yesterday — pol. 17—19. Medium — pol. 20—23.

Michałowo Och, Karol — pol. 17—23.

Mielnik Na granicy — USA 19—20. Szalony kankan — czes. 22—23.

Milejczyce Tajemnica Aleksandra Dumasa — czes. Mocne uderzenie — pol. 19—23.

Nurzec W krainie pieczonych gołąbków — NRD 19. Siedem piegów — NRD 20—21. Zbyt późne popołudnie — czes. 22—23.

Orla Orzeł czy reszka — pol. Mniejszy szuka dużego — pol. 19—23.

Rajsk Ciemna rzeka — pol. W pustyni i w puszczy — pol. 19—23.

ПЛЕНАРНАЕ ПАСЯДЖЭННЕ ГАЙНАЎСКАГА АДДЗЕЛА БГКТ

22 студзеня 1986 г. у кабінеце Гайнаўскага беларускага ліцэя адбылося чарговае пасяджэнне праўлення аддзела БГКТ у горадзе. Прынялі ўдзел старшыні гурткоў БГКТ, члены праўлення, таксама член Прэзідыума ГП Аляксандр Іванюк і намеснік старшыні ГП Кастусь Майсеня.

Старшыня аддзела Янка Якімюк адкрыў пасяджэнне і пазнаёміў прысутных з тэматыкай сходу. У далейшым ён расказаў, чым займаўся актыў у апошні час. У Гайнаўцы дзейнічае 7 гурткоў БГКТ. З нагоды Новага года адбыліся два балі.

Трэба сказаць, што навагоднія балі 13 студзеня былі арганізаваны іншымі аддзеламі і гурткамі Гайнаўшчыны, напрыклад, чыжоўскім, семяноўскім, рыбакоўскім, ляўкоўскім.

Янка Якімюк многа ўвагі прысвяціў святкаванню 30-ай гадавіны БГКТ і „Нівы" і конкурсу „Беларуская песня-86". Сяргей Харкевіч гаварыў аб арганізаванні ў Гайнаўцы беларускага фэстына з нагоды 30-годдзя БГКТ. Аляксандр Іванюк сказаў аб патрэбе падрыхтавання семінара, які быў бы прысвечаны гэтай гадавіне. Уладзімір Суліма ўзняў тэму аўтарскіх сустрэч, сустрэч з „Нівай" і яе журналістамі ў клубах. Міхась Байко закрануў справу балочую, менавіта, каб у нашу дзейнасць больш уключаць моладзь і студэнтаў. Як прыклад падаў абуджэння шоукавыя адносіны беларускіх студэнтаў з Беластока, якія не захацелі арганізаваць „атрасіны" ў беларускім клубе ў Беластоку ў 1985 г.

Кастусь Майсеня ў сваім выступленні пазнаёміў з працай Галоўнага праўлення, а таксама з рашэннямі апошняга пленума ГП і паінфармаваў, што ў 1986 годзе распачынаецца будова беларускага музея ў Гайнаўцы. Звярнуўся з заклікам збіраць экспанаты і грошы на гэты музей.

На гэтым жа сходзе гайнаўскі актыў БГКТ выступіў з прапановай, каб з нагоды святкавання 30-годдзя БГКТ і „Нівы" адбыліся беларускія фэстыны ва ўсіх аддзелах Гайнаўшчыны. Выказвалі людзі пажаданні, каб гэтае святкаванне было шырока прапагандавана ў рэгіянальных і цэнтральных газетах, радыё і тэлебачанні. Таксама дамы культуры і клубы павінны звярнуць большую ўвагу на беларускую тэматыку.

Віктар Бура

БЕЛЬСКАМУ ГСу 40 ГАДОЎ

Гмінныя спулдзельні „Сялянская самапомач" — сялянскія гандлёвыя суполкі, якія масава пачалі арганізавацца пасля заканчэння вайны і на працягу сарака гадоў свайго існавання вельмі добра служылі і служаць развіццю сельскай гаспадаркі. За сорак гадоў сваёй дзейнасці бельскі ГС стаў важным фактарам сялянскага спулдзельчага руху і ўсебаковага развіцця бельскай вёскі. У 1948 г. да бельскага ГСу далучыліся меншыя спулдзельні з Лубіна Касцельнага, Аўгустова і Рыбалаў.

Заснавальнікамі ГСу ў Бельску былі: Якуб Базылюк, Казімір Калясінскі, Іван Вжэцёнка, Ілья Федаровіч, Павел Сакалоўскі, Барыс Мачульскі, Яфім Гіжоўскі, Афанасій Несцярук, Пётр Квасоўскі, Сяргей Белаказовіч, Рыгор Семянюк.

Бельскі ГС адкрыў і вёў аляярню, тарфярню, бетанярню, млыны, а таксама гаспадарку ў Кнарыдах. У першыя 10 гадоў дзейнасці спулдзельні давоз тавараў у вясковыя крамы адбываўся на жалезных вазах самімі гаспадарамі.

У 60-ыя гады назіраем вялікае развіццё ГСаў. Пабудавалі пункт скупкі ў Рыбалах, Лубіне Касцельным і Бельску, склады для ўгнаення і на масавыя тавары. Абароты дасягнулі ў 1962 годзе 100 мільёнаў злотых. Гэта ўжо не была тая бедная спулдзельня ГС з першых пасляваенных гадоў. У 1975/77 гадах ГС пабудаваў два гандлёвыя павільёны ў Парцаве і Аўгустове, краму ў Грузках і склад будаўнічых матэрыялаў у Бельску. Да сярэдзіны 80-х гадоў былі пабудаваны крамы ў Лейках, Налогах, Храбалах. Хутка будзе закончана пабудова спажывецка-прамысловых крамаў у Плюсічах і Праневічах. Цяперашні абарот дасягае паўтара мільярда злотых.

З нагоды 40-ой гадавіны бельскага ГСу ў Доме настаўніка адбылося ўрачыстае пленарнае пасяджэнне рады надзорчай. З дакладам выступіў старшыня праўлення ГС Віктар Вішнеўскі. За заслугі для развіцця ваяводства Гмінная спулдзельня „Сялянская самапомач" у Бельску была ўручана адзнака „Заслужаны для Беласточчыны" Таксама многія заслужаныя працаўнікі бельскага ГСу атрымалі розныя адзначэнні.

Андрэй Гаўрылюк

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018 24325-151 6787.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова,
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54,
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Аляксандр Баршчэўскі пра пошук і надзею • Пасол Яўген Чыквін сярод сваіх • Культура ў Нарве • Алесь Барскі развенчвае міфалогію „нелегальнасці" • Весткі з Беларусі • На Захадзе без перамен • Віктар Швед славіць дзеячоў БГКТ, не забываючы і чытачоў „Нівы" • Міра Лукша на „вялікай" хаце • У галерэі людзей БГКТ — Юрка Хмялеўскі • Бібліяграфічны куточак • Адгалоскі • Мікалай Гайдук пра адраджэнне • На ваенных сцежках чэкісты • Баль у Варшаве • Лёнік на вялікім свеце • Соннік • Для дзяцей — „Зорка" • Што-дзе-калі • Фальклорная песня • Гумар

— КАЛЯНДАР —

125 гадоў назад

19.2.1861 было адменена паншчыннае права ў Расіі.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар Георгій Валкавыцкі

АДРАС РЭДАКЦЫІ

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 104 zł; półr. 208 zł; rocznej 416 zł

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli;
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 23, 00-953 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny.
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 200/86 r. Nakład 4 700 egz. R-2

РАЗМОВА

Алё! Гэта Цэнтральная Нервовая Сістэма? Вас турбуе Сардэчны Клапан! Што ў вас здарылася? Чаму перасталі паступаць Гемаглабін і Бялковыя злучэнні?.. Што? Самі не ведаеце? А хто ж павінен ведаць?.. Зараз жа злучыцеся з Унутраным Светам Атамаў!.. Злучыліся? Што яны кажуць?.. Што-што? Якая бойка? Якія малекулы?.. Малекулы Спірытусу і Нікацінусу? А як яны трапілі ў Арганізм? Не спрацаваў Блок Ахоўнай Рэакцыі? А куды глядзела Кіраванне Мозгу? Як? Там поўная анархія? Як вас разумець? Блакіраваны ўсе падыходы да клетак Памяці? О-о, гэта дрэнна!.. А што яшчэ чуваць у Свеце Атамаў? Ага. Электроны і Пратоны змагаюцца, але іх сілы амаль на нулі. А што Нейтроны? Як заўсёды — „ні нашым, ні вашым"?.. Ну, і ну!

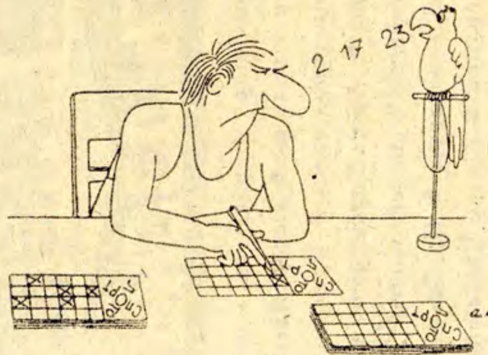
Алё! А што ў вас з голасам? Нейкі хрып. Антыцелы закранулі і вас? Разбураюць вашы клеткі? Паралізавалі ўжо частку Сістэмы? Паспрабуйце прапанаваць Антыцелам перамір'е! Патрабуюць поўнай капітуляцыі?! Гэта ж з глузду з'ехаць можна!.. Гэта ж пагібель!..

Анатоль Майсееў

ГЕНЕРАТАР ІДЭЙ

Ён шмат заўсёды думак мае,
Рэцэптаў розных, прапаноў.
Ніколі рот не закрывае, —
Параду даць заўжды гатоў.
Карціць яму. Няма спакою.
То тут не гэтак, там не так.
Ён піша ўласнаю рукою
Праэкты,
Кожны — том-трактат.
Аж высах ад ідэй мужчына,
Няма спакою дзень пры дні.
Для справы ж — ўся у тым прычына —
Рабіць не хоча ані-ні.

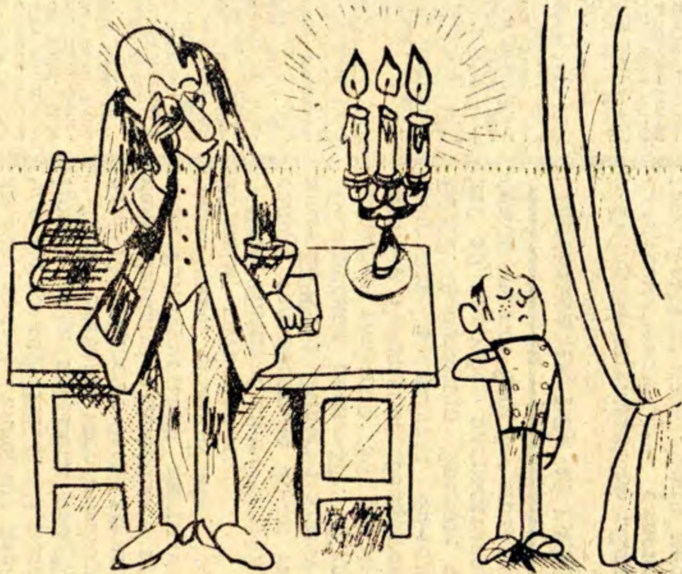
Уладзімір Фамін

З чаго смяюцца суседзі

Вялікія за партамі

Банапарт, ты наймачай за шпаргалкай палез?

АДКУЛЬ ГРОШЫ?

— Жывеш ты, Сяргей, на шырокую ногу, — ківае галавою сусед. — Машыну купіў, пабудаваўся, сыну харомы змураваў... І адкуль ты грошы бярэш?

— З тумбачкі.

— Гм... А ў тумбачку ж хто кладзе?

— Жонка.

— А жонцы хто дае?

— Я.

— А ты адкуль бярэш?

— З тумбачкі!

САМ ВІНАВАТЫ

Заказчык да краўца:

— Я гэтага пінжака браць не буду, у ім рукавы — да локцяў.

Кравец:

— Не кажыце дурніц, гэта ў вас рукі доўгія.

АБЯЦАНКА

— Мама, я выходжу замуж за Пятра.

— Божа мой! — пляскае рукамі маці. — Ты ж такая маладая... Толькі-толькі стала на ногі...

— Не хвалюйся, мама. Пятро абяцае ўсё жыццё насіць мяне на руках.

ДАРМА БАЯЎСЯ

Доўга апіраўся Кастусь каля піўнога ларка, чакаў прадаўшчыцу. Урэшце яна прыйшла з двума вёдрамі вады. Кастусь і кажа ёй:

— Налі, калі ласка, куфаль піва, пакуль не занесла ў ларок вёдры.

— Не бойцеся, дзядзька, — адказала маладзіца, — гэта вада на заўтра, мы меру ведаем.

Ніколі не заставайся сам-насам са сваімі думкамі: баяўся, што яны яго загрызуць.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Шатландзец прыйшоў да дантыста:

— Колькі каштуе вырваць зуб?

— Два фунты восемдзесят пенсаў.

— А колькі часу цягнецца вырыванне?

— Дзесяць мінут.

Шатландзец здзіўляецца:

— За дзесяць мінут амаль тры фунты!

— Калі вы зможаце пацярпець, я пастараюся цягнуць зуб на працягу гадзіны.

*

Магу парэкамендаваць вам дасканалага адваката. Яго кліенту пагражала пакаранне на электрычным крэсле, і, уяўляеце, ён дабіўся...

— Апраўдання?

— Не, значнага зніжэння напружання.

*

Пастар пытаецца ў вучняў:

— Можа хто-небудзь з вас сказаць, што трэба зрабіць перад адпушчэннем грахоў?

— Трэба награшыць, — адказвае Эрнст.

НЯМА КАЛІ

— Добры дзень! Як жыццё, як справы?

— Выбачай — спяшаюся. У нас новы начальнік: на хвіліну спознішся — прэміі пазбаўляе. Заходзь на работу — там і пагаворым.

З „Весніка Задрыпоніі"

ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

Вялікую цікавасць наведвальнікаў выклікаюць упрыгажэнні XVII-XVIII стагоддзяў, змешчаныя ў новай экспазіцыі Пернікаўскага краязнаўчага музея. Аб гэтым сведчыць хоць бы той факт, што экспанатаў з кожным днём становіцца ўсё менш.

БАНТОН

Збіраючыся да каго-небудзь у госці, не раздумвайце доўга над тым, які абутак надзець. Усё роўна вам ля самых дзвярэй прапануюць старыя шлёпанцы.

— Кідаеш па кольцу ты надрэнна, але кожны раз забываеш адпусціць мяч.

Без слоў.

НОВЫЯ АХВЯРЫ ДЖЭЙМСА БОНДА

Дзвесце парыжскіх журналістаў атрымалі нядаўна ананімныя лісты незвычайнага зместу: у канверты быў укладзены лісток з прыклееным да яго рэвальверным патронам і лаканічным подпісам: „Наступным разам вы атрымаеце яго ўжо не па пошце!"

Неўзабаве пісьманосец уручыў ім новыя пасланні, яшчэ больш трывожнага зместу: „Вы ў небяспецы. Звaніце па тэлефону 396-00-07. Ваш прыяцель". Але, пазваніўшы па ўказанаму тэлефону, адрасаты лістаў пачулі толькі зачытаны ім аўтаматам тэкст: „Вы сталі аб'ектам праследаванняў невядомых сакрэтных службаў. Ваша жыццё ў небяспецы". І толькі подпіс на лістах „Джэймс Бонд" прымусіў не на жарты перапуджаных журналістаў западозрыць розыгрыш.

Але і тут яны памыліліся. Як выявілася, яны сталі ўсяго толькі ахвярамі „арыгінальнай" рэкламы новага фільма аб прыгодах агента 007.

Многія журналісты, абураныя нахабнымі дзеяннямі камерсантаў ад рэкламы, падалі на іх у суд, спадзеючыся дабіцца грашовай кампенсацыі за перажытае хваляванне.

Нават і леў вымушаны сцерагчы мух.